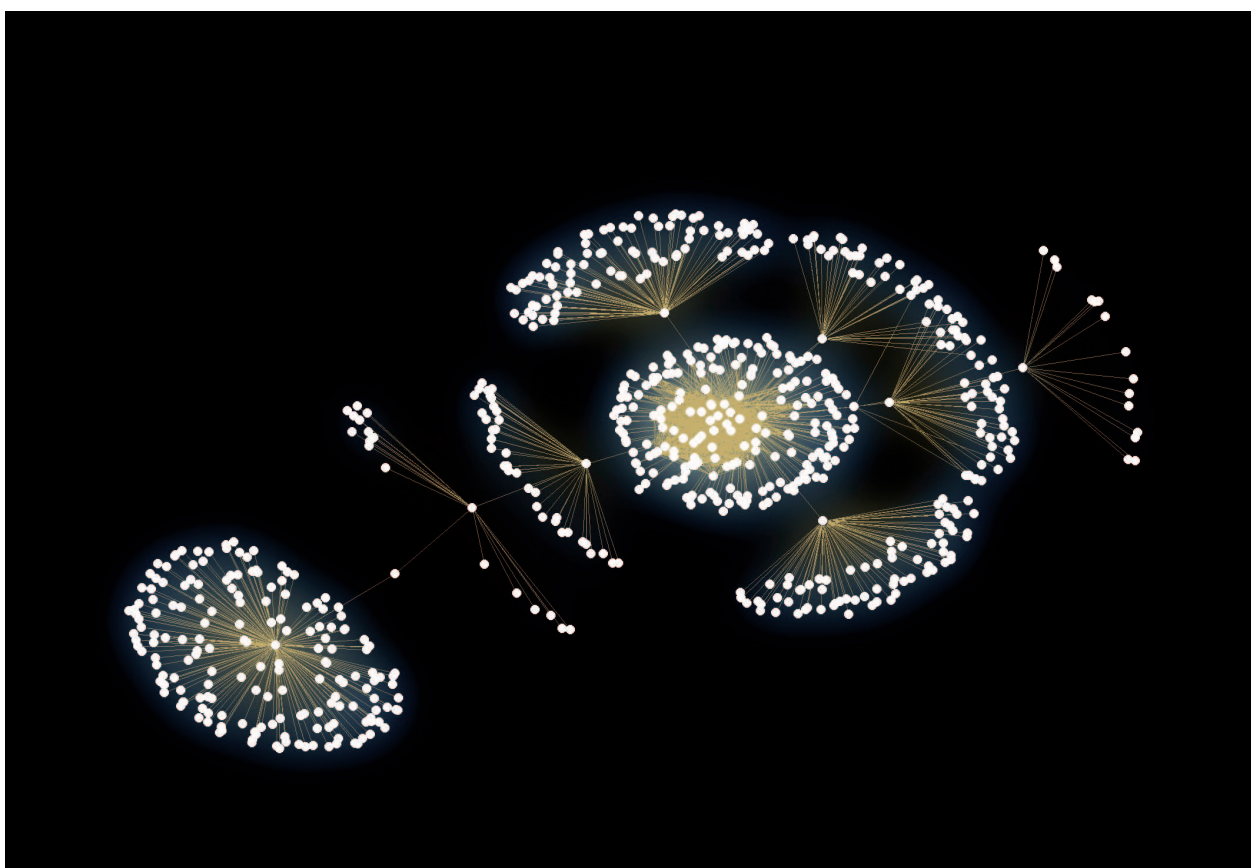

Christer Gustafsson

Kreativa kraftfält i Halland

SLUTRAPPORT 2013

RAPPORTNUMMER 2013:31

**KULTURMILJÖ
HALLAND**

Förord

Kulturmiljövården måste ständigt utvecklas. För Kulturmiljö Halland är det viktigt att försöka förstå kulturmiljöarbetet i ett nytt samhälleligt och politiskt landskap där utvecklingsperspektivet blivit ett allt viktigare komplement till att bevara och använda. I förvissning om att kultur i generell mening har stor påverkan på samhället och att kulturmiljön är en viktig del av detta initierades arbetet med föreliggande rapport.

Efter att under lång tid till stor del arbetat med att identifiera, beskriva, dokumentera och bevara kulturmiljöer har önskan att också fylla dem med liv och få dem att utvecklas tilltagit. Det finns vid sidan av detta ett kontinuerligt behov av att för berörda beslutsfattare tydliggöra vikten av kultur men även kulturmiljöer och dess betydelse i det post-industriella samhället. Under sökandet efter effektiva metoder för att visa just detta framstod professor Pier Luigi Sacco vid IULM universitetet i Milano och de teorier och metoder han och hans forskarteam utvecklat som särskilt intressanta.

Arbetet som nu utförts gör att vi kan säga något om hur de Kreativa kraftfälten ser ut i Halland. Hur de samverkar och hur de kan komma att utvecklas. Denna kunskap kan användas för att förstå och påverka kulturens roll i det framtida Halland.

Gunnel Bengtsson

Ordförande, Stiftelsen Hallands läns museer

Innehåll

Förord	1	relation till kulturella och kreativa näringar	24
Innehåll	3	Fastighetspriser	25
Sammanfattning	4	Kartläggning	26
Inledning	6	Centroider	32
Bakgrund	6	Kulturarv	40
Syfte	7	Kulturhistoriskt värdefulla byggnaders	
Frågeställning	9	relation till kulturella och kreativa näringar	42
Organisation	9	• <i>Betalningsvilja</i>	44
Avgränsning	10	• <i>Fastighetspriser</i>	44
Kultur 3.0 och System- överskridande kulturdistrikt	12	slutsats och rekommendationer	45
Kultur 3.0	12	Förslag till åtgärder, framtida projekt och forskning	47
Kluster och distrikt	15	Underlag för hållbar och inkluderande utveckling	47
Systemöverskridande kulturdistrikt	16	Framtida projekt	48
Kulturstyrda lokala utvecklingsprogram	18	• <i>Kulturinkubatorer/Affärsaccelerator</i>	48
Metod	21	• <i>Särskild satsning på Oskarström</i>	49
Kartläggning av kulturaktiviteter och kulturfaciliteter	21	• <i>Forskning</i>	49
Kulturhistoriskt värdefulla byggnaders		• <i>Utbildning och kompetensutveckling</i>	50
		Referenser	52

Sammanfattning

Projektet *Kreativa kraftfält* i Halland har varit ett samarbete mellan i första hand Kulturmiljö Halland, Region Halland, Halmstads kommun och övriga kommuner i Halland, Arbetsförmedlingen Halmstad samt italienska forskare vid IULM Universitet i Milano respektive SEMEION Centro Ricerche di Scienze Della Comunicazione i Rom.

Kulturmiljö Hallands projekt *Kreativa kraftfält* i Halland har genomförts som ett övergripande och strategiskt samarbete med Region Hallands projekt *Kreatören i Fokus*.

Syfte med projektet *Kreativa kraftfält i Halland* har varit att introducera den italienske kulturekonomen Pier Luigi Saccos teorier om kulturens nya roll i den postindustriella ekonomin på en regional nivå i Sverige. Det har åstadkommits genom att kartlägga ”alla” kulturaktiviteter och ”alla” kulturlokaler i Halland och analysera hur de klustrar sig i olika centrumbildningar, *centroider*, som definierar Hallands kreativa kraftfält. Målsättningen är att denna nya kunskap kan stärka kulturens roll i t ex framtida arbeten med hållbar och inkluderande utveckling.

Projektet inleddes 2011 och avslutades 2013. I projektet har bland annat:

- omkring 6 800 kulturaktiviteter och kulturlokaler kartlagts,
- relationen mellan dessa aktiviteter och lokaler analyserats tillsammans med tillgänglig statistik för Halland,
- Hallands kreativa kraftfält synliggjorts,
- kraftfälten presenterats i kartform; idag, imorgon och i övermorgon,
- kraftfälten även analyserats i detalj,
- relationen mellan kulturhistoriskt värdefulla miljöer och kreativa näringar undersökts genom intervjuer och fastighetspriser,
- en regional styrgrupp bildats,
- 14 protokollförda styrgruppsmöten hållits,
- projektet getts namnet Kreativa Kraftfält,
- kulturutvecklare och kulturaktörer engagerats i en regional referensgrupp,
- flertalet regionala informationsmöten/träffar genomförts,
- flertalet informationsträffar för kommunala representanter genomförts,
- utvecklingen av projektet kontinuerligt rapporterats till styrelsen för Hallands läns museer och därigenom indirekt till Region Hallands kulturutskott och därmed till regionsstyrelsen,

- underlag till Region Hallands handlingsplan för kreativa näringar tagits fram,
- ett inspel till den regionala innovationsstrategin tagits fram,
- utgjort ett viktigt underlag till den reviderade regionala Kulturplanen
- samarbete genomförts med Halmstads kommuns arbetsmarknadsenhet; ”Haldagruppen”,
- samarbete genomförts med Arbetsförmedlingen Halmstad,
- en forskningsgrupp bildats för att bland annat för att utveckla den italienska metoden till svenska förhållanden samt för att publicera vetenskapliga artiklar om projektet i internationella vetenskapliga publikationer,
- möten genomförts med professor Pier Luigi Sacco i Halmstad respektive Milano,
- möten genomförts med docent Guido Ferilli i Halmstad respektive Milano,
- möten genomförts med professor Massimo Buscema i Rom,
- några av Pier Luigi Saccos viktigaste texter översatts till svenska och tryckts i bokform,
- informationsmaterial tagits fram (tryckt, internet) samt
- projektet presenterats bland annat under Almedalsveckan i Visby samt på Generatorkonferensen i Norrköping.

Inledning

Bakgrund

Kulturmiljö Hallands samarbete med professor Pier Luigi Sacco inleddes i mars 2007. I den nordtyska staden Lüneburg presenterade Sacco sina teorier om kulturens betydelse för lokal utveckling i vad han kallade system-överskridande kulturdistrikt och kultur-ledda lokala utvecklingsplaner under konferensen *New Frontiers in Arts Sociology; Creativity, Support and Sustainability* som arrangerades av ESA Research Network for the Sociology of the Arts.¹

Under konferensen redogjordes även för projektet *Hallandsmodellen* där byggnadsvård hade fungerat som motor för regional hållbar utveckling.² Projektet pågick i Halland 1993-2004 med syfte att utbilda arbetslösa byggnadsarbetare i traditionella byggtekniker. När de hade avklarat de teoretiska utbildningsmomenten fick de praktik i restaureringsprojekt. På det viset kunde arbetstillfällen skapas samtidigt som äldre hantverkskunskap och kulturhistoriskt värdefulla byggnader kunde bevaras. I Hallandsmodellen hade en väl utvecklad urvalsprocess tagits fram för att planera vilken byggnad som skulle restaureras. Att använda de upprustade husen för en ny verksamhet som kunde bidra till hållbar och inkluderande utveckling blev ett allt viktigare urvalskriterium för det regionala samarbetet. ”Rädda jobben, rädda hantverket, rädda husen” var devisen projektet arbetade med. Efter restaurering kunde byggnaderna ges en ny, spännande funktion som bidrog till att skapa tillväxt i Halland och därmed nya arbetstillfällen.

Vid tiden för konferensen i Lüneburg hade nästan en tredjedel av Hallands samtliga 3 600 byggnadsarbetare utbildats inom Hallandsmodellen i traditionella byggtekniker och anställdes i restaureringsprojekten. Därutöver hade över 300 nya jobb skapats i olika verksamheter som kom att bedrivas i de 100 restaurerade byggnaderna. Ungefär hälften av husen kom efter färdigställande att användas för till exempel olika kulturändamål. Projektet hade exporterats till flera länder; bara i Polen hade ytterligare ett tjugotal byggnader restaurerats.

Hallandsmodellen var ett väl fungerande planeringsinstrument för hur en region strategiskt kunde arbeta med ett sektorsövergripande och fler-problemorienterat förhållningssätt som syftar till hållbar och inkluderande utveckling genom att investera i vård av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Inom

1 <http://www.europeansociology.org/research-networks/m2-sociology-of-the-arts.html>

2 För information om Hallandsmodellen, se t ex Gustafsson 2009

projektet hade metoder utvecklats för att samplanera arbetsmarknadsåtgärder, utbildningsinsatser och vård av kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Däremot hade man inte tagit fram en motsvarande framgångsrik metod för att planera nya aktiviteter i de upprustade byggnaderna. Kulturmiljö Hallands intresse för Sacco var därför att han tillhandahöll just en sådan avancerad planeringsmetod för kultur-ledd lokal utveckling, och samtidigt en väl utvecklad teoretisk modell för hur kultur fungerar som basen för den postindustriella ekonomin i sin helhet.

Året innan, 2006, hade den Bryssel-baserade konsultbyrån KEA presenterat en numera välkänd rapport som visade kulturens betydelse för EU:s ekonomi i sin helhet och gjorde begreppet kreativa näringar känt för en bredare grupp av beslutsfattare och opinionsbildare.³ Samma år hade även Richard Florida varit i Göteborg och i vid denna tidpunkt diskuterade hela Västvärlden den kreativa klassen och dess betydelse för regional tillväxt. Florida har under senare tid kritiserats från flera håll, men hans betydelse för att lansera kreativitetens och kulturens roll för regional attraktionskraft och ekonomisk tillväxt kan nog inte överskattas. Detsamma gäller även i allra högsta grad den så kallade KEA-rapporten.

Syfte

Vid denna tidpunkt hade kulturpolitiken en medvind i Europa såväl som i Sverige som den inte hade haft under en lång tid. EU fattade 2007 beslut om en Europeisk agenda för kultur i en alltmer globaliserad värld.⁴ Snart inleddes ett omfattande kulturpolitiskt arbete även i Sverige. Efter något års utredande och diskussioner beslöt regeringen att sätta *kultursamverkansmodellen* baserad på *regionala kulturplaner*.⁵ I Halland utreddes regionala kulturverksamheter och dess framtida organisation.⁶ Saccos teorier om system-överskridande kulturdistrikt, kulturstyrda utvecklingsplaner och hans sammanfattande tankar kring kulturens betydelse för det postindustriella samhället, *Kultur 3.0*, kan i dessa sammanhang tydliggöra och stärka kulturpolitiken i ett överordnat arbete med hållbar och inkluderande utveckling.⁷

Kulturmiljö Halland tog initiativet till att introducera Pier Luigi Saccos arbeten i en svensk tillämpning. Till ett första seminarium som anordnades i

3 <http://www.keanet.eu/ecoculture/studynew.pdf>

4 http://europa.eu/legislation_summaries/culture/l29019_sv.htm

5 <http://www.regeringen.se/sb/d/14028>

6 <http://www.regionhalland.se/sv/sidhuvud/bestall-ladda-ner/kultur/kultur-for-okad-attraktivitet/>

7 http://www.culturalpolicies.net/web/files/241/en/Sacco_culture-3-0_CCI-Local-and-Regional-Development_final.pdf

Halmstad kom det endast fem personer. Men sedan tog det fart och intresset ökade. I samband med Sveriges ordförandeskap i EU hösten 2009 anordnade Kulturmiljö Halland en konferens i EU Kommissionens lokaler i Stockholm då bland annat ansvariga från EU Kommissionen, Närings- respektive Kulturdepartementet, Tillväxtverket samt Sveriges Kommuner och Landsting medverkade. Hösten 2010 var Sacco åter i Sverige och träffade då representanter för Samverkansmodellen; Statens Kulturråd, Riksantikvarieämbetet, Kungliga Biblioteket, Riksarkivet, Filminstitutet och Nämnden för hemslöjdsfrågor. Kulturrådet gav därefter ett särskilt utvecklingsbidrag till Kulturmiljö Halland och projektet *Kreativa Kraftfält* som slutredovisas genom denna rapport.

Ett generellt syfte med projektet *Kreativa kraftfält* är att stärka kulturpolitikens möjlighet att få större utrymme i de viktigaste regionala politiska handlingsprogrammen, framför allt de som EU Kommissionen kallar för *smarta specialiceringsstrategier*.⁸ I Kommissionens sammanhållningspolitik (2014-2020) innebär strategin att medlemsstaten och regionerna genomför en strategisk process för att identifiera den kunskapsinriktning som bäst passar deras innovationspotential, baserat på regionens tillgångar och resurser. Det ska genomföras tillsammans med ledande innovationsintressenter och företag. Smart specialisering innebär att näringsliv, forskningscentra och universitet arbetar tillsammans för att identifiera en regions mest lovande specialisering, men också de brister som hämmar innovation, snarare än en strategi som påtvingas uppifrån.

Genom att tydliggöra kreativa kraftfälts betydelse för hållbar och inkluderande utveckling skulle kulturpolitiken kunna ta ett steg högre upp i den regionalpolitiska näringskedjan och få större möjligheter att ta plats i de bestämmande rummen. Beslutsfattare eftersträvar idag i allt större utsträckning hållbar och inkluderande utveckling men fortfarande är ekonomisk tillväxt och ökad attraktivitet satt i fokus. Ett annat syfte med projektet är att förstå kulturens betydelse för ekonomin i sin helhet, inte bara hur kreativa näringar utan även icke-vinstdrivande kulturverksamheter kan bidra till *hållbar och inkluderande* ekonomisk tillväxt. Ytterligare ett syfte med att introducera Saccos teorier i Sverige var att det skulle skapa möjligheter för fler regioner att kunna genomföra liknande studier av kreativa kraftfält.

Målsättning med projektet är att skapa förutsättningar för att resultaten ska

8 http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/smart_specialisation_sv.pdf

kunna utgöra viktiga underlag för regionala planeringsdokument som t ex underlag för EU strukturfonder, kulturplan, handlingsplan för kreativa näringar, innovationsstrategier och smarta specialiseringsstrategier men även i konkreta projekt kring utveckling av plattformar för kulturkluster samt forsknings- och utbildningsinsatser.

Frågeställning

Flera studier hade redan genomförts där man uppskattat den kreativa klassens storlek enligt Floridas idéer. Men vilka slutsatser kunde man dra av det? Att Stockholm var mer kreativt än Halmstad? Hur skulle denna nya insikt kunna leda till förbättringar? I projektet Kreativa kraftfält har istället intresset riktats mot hur en kartläggning av ”all” kulturverksamhet och ”alla” kulturlokaler skulle kunna utgöra ett viktigt kunskapsunderlag för olika regionala utvecklingsstrategier. Det skulle bidra till att öka förståelsen av hur sambanden mellan kultur, kreativitet och innovation ser ut och kulturens roll i ekonomin i sin helhet. Utgångspunkten har varit att ett väl utvecklat aktivt deltagande i kulturverksamheter är den bästa förutsättningen för att stärka en kulturell ekologi eller jordmån, *den regionala myllan*, för att kunna gro och skörda innovativa initiativ. Vidare till att identifiera Hallands kreativa kraftfält, där just sambanden mellan kultur-kreativitet-innovation är som starkast.

Frågeställningar för projektet Kreativa kraftfält är:

- Kan man identifiera kreativa kraftfält i Halland?
- Hur ser de ut idag och hur kan de komma att utvecklas i framtiden?
- Hur ser relationen mellan kulturmiljöer och kreativa näringar ut?

Organisation

Kulturmiljö Halland har varit projektägare för projektet med landsantikvarie Christer Gustafsson som projektledare. Han har även skrivit föreliggande rapport. Från Kulturmiljö Halland har även förste antikvarie Dennis Axelsson samt antikvarierna Maja Lindman, Patrik Hallberg och Anna Rodin medverkat. De har även ingått i projektets styrgrupp tillsammans med kulturchef Eva Nyhammar samt kulturutvecklarna Ingemar Andréasson, Daniel Borgman samt Bea Lindell från Region Halland. Styrgruppen har haft 14 protokollförda sammanträden. Kulturmiljö Hallands kamrer Ann-Christin Ekberg har ansvarat för projektets ekonomiska redovisning.

Projektet har kontinuerligt förankrats i styrelsen för Stiftelsen Hallands

läns museer. Vid varje sammanträde under projekttiden har projektledaren gett en lägesrapport inför styrelsen. Fyra av stiftelsens ledamöter ingår även i Region Hallands regionstyrelse samt dess kulturutskott (som har totalt sju ledamöter) och härigenom har information om projektets genomförande och utveckling även indirekt kunnat ges till regionledningen.

Kartläggningen har genomförts av *Haldagruppen*, ett särskilt arbetslag vid Halmstads kommuns arbetsmarknadsenhet under ledning av Andreas Sönnersten.

En särskild referensgrupp bildades bland annat för kvalitetssäkring och kontakter med kulturlivet i regionen. Gruppen bestod av ansvariga kulturutvecklare för t ex konst och dans samt näringslivsutvecklare vid Region Halland. Dess informationsavdelning har bistått projektet genom att bland annat ta fram kommunikationsstrategier och informationsmaterial.

Region Halland är medlem i *Generator* som är ett nationellt nätverk för kreativa näringar.⁹ Här har en dialog om projektet hållits med representanter från andra regioner. Inledningsvis fanns en idé om att även organisera en särskild nationell referensgrupp inom projektet, men det bedömdes som att det inte var nödvändigt i och med kunskaps- och erfarenhetsutbytet inom Generator. För analys av det insamlade materialet bildades en vetenskaplig grupp bestående av professor Pier Luigi Sacco och docent Guido Ferilli från IULM universitetet i Milano, professor Massimo Buscema vid Semeions forskningsinstitut utanför Rom och Christer Gustafsson. Studien kring fastighetspriser har Dennis Axelsson hållit i tillsammans med bland andra Länsstyrelsen i Halland och enkätundersökningen har Maja Lindman genomfört.

Avgränsning

Studien syftar inte till att beskriva kulturella och kreativa näringar och deras utbredning, omsättning eller andel av den totala ekonomin i regionen i termer av omsättning eller antalet sysselsatta. Region Hallands projekt Kreatören i fokus avrapporteras i en särskild rapport och kommenteras inte i denna text. I kartläggningen har i princip samma definition av kultur använts som är vanlig inom EU, i t ex KEA-rapporten eller Pier Luigi Saccos arbeten.¹⁰ Det kanske är en mer traditionell definition än en mer antropologiskt orienterad tolkning av kulturbegreppet. En tanke har varit att resultatet av studien ska kunna användas som jämförelsematerial med andra regioner i Sverige men även i andra

.....
 9 www.generatorsverige.se

10 Scenkonst, bildkonst och kulturarv i en inre kärna omgiven av kulturella näringar som litteratur, film, radio/tv, dataspel, musik, som i sin tur är omgivna kreativa näringar som arkitektur, design och reklam.

länder. I den halländska studien har en ny kategori tillförts; lokaler för mångfunktionell verksamhet. Däremot har inte skolor som kulturlokaler kartlagts i denna studie. Begreppet kulturmiljöer används i studien i betydelse av områden som påverkats och formats av mänsklig verksamhet och därigenom berättar om människors liv.

En annan självklar avgränsning är geografiskt betingad; kulturaktiviteter och kulturfaciliteter har endast dokumenterats i Halland. Ingen kartläggning har ännu skett i grannregionerna. Det skulle vara av stort intresse om sådana studier kunde genomföras, då det med all sannolikhet skulle påverka resultaten av den halländska studien. Inte minst i de norra delarna med dess närhet till Göteborg. I framtiden kommer troligtvis en tunnel genom Hallandsåsen och dubbelspår genom hela regionen påverka de kreativa kraftfälten i Halland, inte minst i Laholms och Halmstads kommuner.

Kultur 3.0 och System-överskridande kulturdistrikt

Professor Pier Luigi Sacco vid IULM-universitetet i Milano är i grunden nationalekonom med inriktning mot social samt matematisk ekonomi och har under en längre tid studerat övergången från en industribaserad ekonomi till en postindustriell.¹¹ Den ökade globaliseringen har medfört en omlokalisering av arbetskraftsintensiv produktion till länder med lägre produktions- och framför allt lönekostnader. Därmed har pådrivande faktorer som utmärker den industriella eran i Västvärlden till stor del förlorat sin roll. I postindustriella samhällen är det istället nya förhållanden som driver utvecklingen. Det är i detta sammanhang av särskilt intresse att det alltså är i egenskap av ekonom som Sacco kom fram till att kulturverksamheter skapar särskilda mervärden, vilket enligt honom innebär att de nu utgör själva basen av en övergripande värdekedja, d v s basen för ekonomin i sin helhet.

Poängen är enligt Sacco att betrakta kultur som en plattform för social integration och social sammanhållning. Kulturen kan ha den funktionen på många olika sätt. Ett sätt är kulturens förmåga att överbrygga socialt kapital genom att etablera en förbindelse mellan människor med olika sociala och kulturella bakgrunder. Ju mer öppen man är för att ta del av olika kulturuttryck, desto större möjlighet finns det för att bryta invanda mönster. Det finns härigenom även ett tydligt samband mellan kulturellt deltagande och interkulturell dialog, men kanske framför allt i de samband som aktivt deltagande i kulturverksamheter skapar för innovativt skapande.

Kultur 3.0

På EU:s initiativ arbetar nu regioner i hela Europa med *smarta specialiseringsstrategier* för hållbar och inkluderande utveckling. Vad Sacco benämner Kultur 3.0 utgör i dessa program ett ramverk för denna uppgift. Under EU Kommissionens förberedelsearbete presenterade han lokala/regionala utvecklingsprogram baserade på teorier om system-överskridande kulturdistrikt. De utgår från hur kulturella krafter på befintlig gräsrotsnivå kan stärka social och territoriell sammanhållning. Programmen fungerar som en idealisk miljö genom att å ena sidan erbjuda en integration ur ett underifrånperspektiv, å andra sidan genom att betona betydelsen av nya kulturella och öppna digitala plattformar

.....
 11 Följande kapitel är baserade på Sacco och Tavano Blessi 2007, Sacco et al 2007, Sacco et al 2009 samt Sacco 2013

för att forma en ny kulturscen på lokal och samtidigt global nivå.

I ett förindustriellt samhälle var kultur något mycket exklusivt och endast tillgängligt för en liten publik. Kultur slukade stora resurser, men genererade inget ekonomiskt överskott. Mecenater var den huvudsaklige finansören. Under århundraden var konstens funktion att pryda och legitimera makten för att i gengäld få mecenatens beskydd. Konst har varit exklusivt och begränsat och inte genererat något ekonomiskt mervärde. Man kan säga att kultur befann sig i slutändan av den ekonomiska värdekedjan. Denna fas kallar Sacco för Kultur 1.0.

En första större förändring utgjordes med tekniska innovationer som möjliggjorde massproduktion. I början av 1900-talet inträffar en revolution inom den kulturella industrin med genombrott för modern tryckteknik, film, foto, ljus, inspelad musik och senare för radio, TV m m. Kulturen blev mer tillgänglig för en betydligt större publik. Vid denna tid sker en viktig förändring som innebär en koppling mellan kulturproduktion och skapande av ekonomiska värden. I denna andra fas, Kultur 2.0, växer en särskild bransch fram, *kulturella och kreativa näringar* med en specifik värdekedja där det skapas ett ekonomiskt överskott. I flera länder växer under denna period den offentliga sektorn som till vissa delar tar över rollen som mecenat genom till exempel olika kulturstöd. Med tiden sker andra större tekniska landvinningar som ytterligare ökar möjligheten till spridning och dessutom stärker sambanden mellan deltagande och produktion (t ex internet och sociala medier).

Kultur 3.0 kännetecknas av att publik och betraktare i en större omfattning förvandlas till aktiva och engagerade utövare. Här skapar deltagarna själva allt mer av innehållet. Skillnaden mellan konsument och producent minskar successivt och det sker nu en explosion av antalet producenter. Enskilda individer omvandlar professionella kulturuttryck till inspiration för att utveckla sina egna förmågor och för att leverera sina "berättelser". Idag kan man enkelt skaffa sig tillgång till professionell produktionsteknik för bearbetning av text, bild, film, ljud – vilket var helt otänkbart innan tillgången på persondatorer. Kultur skapar fortfarande ett överskott men kulturens betydelse kan allt mer hänföras till indirekta icke-marknadsvärden. Producenterna agerar ofta i olika nätverk och inte nödvändigtvis på en gemensam marknad.

I detta nya scenario, finns det inte längre en ömsesidig uteslutande uppdelning mellan kultur och skapande av ekonomiskt mervärde. Tvärtom visar det sig att kultur kan attrahera humankapital, företag och externa investeringar. Men enligt Sacco har kultur faktiskt en ännu större roll i detta sammanhang - i själva verket kan den skapa en socialt gynnsam miljö för produktion och spridning av information, idéer och positiva attityder till förändring. I ett nötskal; kulturen kan vara en mycket kraftfull förutsättning för uthållig och hållbar

innovation. Det är i detta sammanhang som den föreliggande studien om kreativa kraftfält i Halland kan ge oss värdefulla insikter.

Då kultur fungerar som en plattform för innovation, då kan man förvänta sig att kulturell verksamhet i en hel region kan fungera som drivkraft för entreprenörskap - även inom branscher och sektorer med liten eller ingen anknytning alls till kultur. Människor som regelbundet utnyttjar tillgång till utmanande och tankeväckande kulturupplevelser, tränar sig att ifrågasätta sina kognitiva ramar, förväntningar och föreställningar. Enligt Sacco behåller de sedan samma vidsynthet mot oväntade och obekanta situationer och frågor även t ex i sin yrkesroll, vilket bidrar till att forma en idealisk miljö för en innovativ och lärande organisation. Även om det inte kan bekräftas på mikronivå för tillfället, finns det data på makronivå som tydligt bekräftar det.

Kultur som *underhållning* äger framför allt rum i den fas Sacco kallar Kultur 2.0, de kulturella och kreativa näringarnas period. Under den föregående, Kultur 1.0 - kulturstödet period, var syftet för mecenat-stöttade kulturverksamheter ofta till för någon form av andlig odling. Publiken fick del av något som höjde dem över vardagslivet, vilket var ett privilegium. Då det skapas möjligheter att massproducera kultur skapas det även utrymme att skapa marknadsdriven kultur: underhållning. Man kan då skilja mellan kultur som folk är villiga att betala för om de får lite roligt och mer avancerade kulturuttryck som inte nödvändigtvis är underhållande, utan tvärtom kan vara experimentell, provocerande och störande. Det är emellertid i den senare som enligt Sacco kulturlivet har störst inverkan på innovationsförmåga.

En av de centrala idéerna i Saccos tankar om Kultur 3.0 är att skillnaden mellan amatörer och professionella är på väg att kraftigt förändras. Idag håller gränser mellan skapande av kultur och deltagande på att lösas upp, många som deltar i kulturella aktiviteter skapar samtidigt innehåll. Det innebär att sättet man betraktar kulturproduktion på håller på att förändras. Ingen föreställer sig att kulturproduktion bara handlar om att skapa mästerverk eller att professionella konstnärer hela tiden sysslar med meningsfulla saker. Det är processen som är intressant och den ingår i ett större sammanhang, i en *kulturens ekologi*. Man kan inte jämföra en process med ett färdigt resultat. På så sätt är den i dag otydligare gränsen mellan amatör och professionell samma sak som den otydligare gränsen mellan process och produkt. Sättet på vilket mening produceras förändras.

Kluster och distrikt

Med referenser till Alfred Marshall betonar Sacco den rumsliga funktionen för ekonomiska processer, "kluster" och "distrikt", t ex för företagsetableringar och agglomeration. Han är intresserad av hur de påverkar den sammantagna tillväxten inom produktiva sektorer. I ekonomisk litteratur har man länge diskuterat klusterbegreppet; hur och varför företag ska besluta sig för att välja en specifik plats för sin verksamhet. En central tanke är att ju fler företag som redan har valt en ort, desto större är incitamentet för andra företag att göra samma val. Närhet till en större finansiell marknad (efterfrågesidan) och att vara nära andra företag som finns uppströms och nedströms samma värdekedja kan ge tydliga konkurrensfördelar vad gäller resekostnader, koordination av produktion, optimal tidsanvändning och så vidare. Den rumsliga koncentrationen av företag som är verksamma inom samma produktiva sektor skapar också fördelar genom till exempel en parallell koncentration av utbildad arbetskraft och för utbildning av ny arbetskraft. Härigenom "förtätas" den lokala arbetsmarknaden och gör den mer effektiv, men framför allt möjliggör det en "industriell atmosfär", där företag delar erfarenheter, information, prognoser om framtida marknadsdynamik samt extremt specifika och viktiga kunskapsbitar om processer och produkter.

Skillnaderna mellan kluster- och distriktsinriktade metoder är inte bara en definitionsfråga. Den stora utmaningen är fortfarande att analysera värdeskapande genom kulturella aktiviteter och deras direkta och indirekta ekonomiska inflytande eller vad gäller deras totala inflytande på alla sorters dimensioner, primärt den sociala.

Den amerikanske ekonomen Michael Porter har haft stor betydelse för Sacco, och då särskilt Porters konkurrensbaserade urbana förnyelsemodell, som fokuserar på övergången från en investeringsbaserad industriell ekonomi till en endogent växande, innovationsbaserad ekonomi. Porters idéer om hur gamla industriområden kan få ny funktion som platser för kultur och skapande finner Sacco intressant, men varnar samtidigt för att det inte får resultera i kulturens motsvarigheter till teknokratiska "vetenskapsparker". En annan viktig referens för Sacco har varit Richard Florida och hans kreativitetsbaserade attraktionsmodell (även om Sacco är starkt kritisk i vissa delar), som lyfter fram vikten av livskvalitet samt social och teknologisk infrastruktur i skapandet av en kritisk, lokalt förankrad massa för utvecklingen av en kunskapsorienterad ekonomi. Amartya Sen är en tredje viktig referens med hans kapacitetsbaserade modell, som har en central betydelse i en social väv vid utveckling av förmågebyggande aktiviteter och som en förutsättning för livskraftig ekonomisk utveckling.

I den postindustriella eran har betydelsen av traditionella industriella kluster/distrikt i lokala utvecklingsscenarioer minskat. Industriella distrikt fokuserar på decentraliserad vertikal integration, det vill säga en stärkt samverkan mellan företag som är verksamma inom samma värdekedja. I kulturella distrikt sker istället en horisontell integration med stärkt samverkan mellan och ökad kompletterande samarbete mellan företag som tillhör olika värdekedjor. Det leder enligt Sacco till kulturdrivna former av lokal ekonomisk och social utveckling.

Systemöverskridande kulturdistrikt

Kulturdistrikt kan enligt Sacco beskrivas som system-överskridande då den lokala ekonomin inte är begränsad till enbart kultursektorn utan man kan konstatera hur kultur påverkar andra branscher och andra system. Den lokala ekonomin är inte heller fokuserad på en enskild specifik bransch utan är diversifierad. I system-överskridande kulturdistrikt deltar människor aktivt i stor utsträckning i kulturlivet, där finns det därmed enligt Sacco erfarenhet och intresse för förändringsprocesser. Här finns en särskild gynnsam *mylla* och grogrund för innovativt tänkande. I detta perspektiv är det vare sig närvaron av enstaka självreflekterande kulturinstitutioner eller den rumsliga koncentrationen av ett stort antal kulturaktörer som i ett traditionellt kulturdistrikt som är det mest intressanta. Det som kan vara avgörande är möjligheten till samverkan mellan olika lokala kulturaktörer, hur de strategiskt komplimenterar andra innovationsorienterade branscher samt kvaliteten på kultur- och kunskapsbaserade nätverk. I dessa system utgör kultur huvudinnehåll i en plattform vilken möjliggör en ökad förändringsbenägenhet och en effektiv innovationsbaserad kommunikation. Enligt Sacco ligger kulturen till grund för det sociala och ekonomiska livet i *hela* samhället.

Det som gör ett system-överskridande kulturdistrikt kraftfullt är graden av samordning mellan de olika lokala aktörerna för att uppnå strategiskt definierade kulturledda utvecklingsmål. Av stor betydelse är den ökande samverkan mellan olika innovationsinriktade värdekedjor och hur de kan dra nytta av en generaliserad, genomgripande kulturell inriktning för det lokala systemet som plattform för nätverkande och lärande. Systemöverskridande kulturdistrikt baseras på det lokala systemets förmåga att utveckla en självorganiserad reglering av sin utvecklingsdynamik, där de reglerande parametrarna är av kulturell typ.

Systemöverskridande kulturdistrikt utgör en organisatorisk modell som försöker att uppnå balans mellan *top-down* och *bottom-up* initiativ, och härigenom verkar som en effektiv syntes av planerade och självorganiserade verksamheter. I en sådan modell kompletterar kulturaktiviteter strategiskt andra branscher.

Enligt detta scenario driver kulturen ackumuleringen av immateriella tillgångar, såsom mänskligt, socialt och kulturellt/symboliskt kapital och gynnar härigenom ekonomisk och social tillväxt samt miljömässig hållbarhet.

Inom den ekonomiska forskningen finns nu enligt Sacco ett allmänt förekommande, men ändå något förvrängt, igenkännande av kulturens strategiska roll i den globala konkurrensen. På tillgångssidan kan man konstatera att det har blivit allt mer tydligt att produkter tenderar att få en kulturell laddning. Deras uppfattade värde kopplas allt mer till egenskaper som inte kan spåras till produktens fysiska kännetecken, utan istället har en stark koppling till immateriella värden som till exempel de individuella och sociala berättelser som de kan utveckla i konsumentens medvetande. Härigenom kan man hävda att kulturen rör sig i riktning mot produktvärdekedjans tidiga skeden, och att kulturen bestämmer dess vitalitet på marknaden genom att tillhandahålla en berättelses grundläggande beståndsdelar som används för att konstruera produktrelaterade uppfattningssystem.

Det finns uppfattningar om att konsumentens önskemål på efterfrågesidan skulle vara givna. Men de utmanas enligt Sacco i grunden i den postindustriella ekonomin av nya företeelser såsom livsstilskonsumtion, där kunden kan köpa föremål i förhoppning om att dess karaktärsdrag ska överföras till köparen och därefter definiera den sociala uppfattningen om dennas personlighet. Genom att skapa en egen personlig berättelse bygger konsumenterna ofta oavsiktligt sitt eget immateriella, kulturella kapital av lämpliga symboler och innebörder. Ett kapital vars avkastning kan mätas i termer av identitet och social positionering.

På den sociala nivån har kulturen flera olika roller, bland annat att utveckla sammanhållning i socialt skilda omgivningar. Kulturpolitik har fått en allt större betydelse i beslutfattares olika planeringsinstrument för hållbar och inkluderande utveckling: sociala, ekonomiska och miljömässiga. I litteraturen finner vi referenser till kulturledda utvecklingsprocesser vad gäller kulturella kluster, distrikt, eller kvarter. I de flesta fall hänvisar de till samma fenomen av rumslig koncentration av kulturella, eller kulturellrelaterade, aktiviteter i särskilda områden i en stad som ett socialt och kreativt centrum. Sacco betonar istället kulturens nya roll som en systemöverskridande kraft för koordination och samarbete mellan lokala aktörer inom en social läroprocess som fokuserar på radikal innovationspraxis. Här syftar han på en vidare betydelse och talar om kulturella kluster/distrikt i termer av lokala system där kulturen har tagit, eller tar, en central plats i definitionen av den strategiska visionen och för att tjäna som förbindelselänk mellan lokala intressenter.

Det viktiga mervärdet av kultur är dess förmåga att understödja system-

överskridande (*horisontell*) integration av olika aktiviteter och som bidrar till utvecklingen av en helt utvecklad kunskapsbaserad ekonomi. Kulturens nya roll kan beskrivas som en plattform för pre-innovation, då riklig tillgång till kulturella aktiviteter tycks medföra att människor blir mer benägna att omförhandla sina uppfattningar vilket kan leda till en social miljö som gynnar ett öppet sinnelag, innovation och utbyte av idéer. Det innebär att även om en specifik kulturaktivitet inte är ekonomiskt lönsam i sig självt (vilket är fallet för många viktiga kulturverksamheter) skulle kulturen ändå vara en viktig lokal utvecklingsmotor i det aktuella scenariot. Det är anledningen till att Sacco, istället för att bara tala om kulturella distrikt, föredrar att tala om *system-överskridande* kulturdistrikt. Genom att öka deltagandet i kulturella aktiviteter utvecklar därför lokala samhällen de viktiga kunskaps- och förmågegrunder som visar sig vara grundläggande för att vara fortsatt konkurrenskraftiga i en global innovationsdriven postindustriell ekonomi.

Sammanfattningsvis står det klart att attraktion, konkurrensmässig omstrukturering och kapacitetsbyggande är viktiga delar och nödvändiga beståndsdelar i en kulturbaserad lokal utvecklingsmodell. Sacco försöker med modellen om systemöverskridande kulturdistrikt innefatta de tre beståndsdelarna i ett större teoretiskt perspektiv. Den mycket viktiga samordnande rollen innehas av kulturell innovation och kulturell produktion vilka bidrar till attraktion och kvarhållande av talang, konkurrensmässig omstrukturering och kognitivt bemyndigande samt den gradvisa övergången till olika branscher, aktiviteter och samhällen. Modellen visar sig vara framgångsrik i en specifik lokal miljö om dess systemöverskridande samverkanslogik följs av en allt mer målmedvetet sammanhållen, kollektiv, kooperativ ansträngning av korsbefruktning och integration mellan alla lokala intressenter.

Kulturstyrda lokala utvecklingsprogram

Det ökande intresset för kultur som en katalysator för lokala utvecklingsprocesser har sin bakgrund i urban och regional planering, till exempel Londons under 1970-talet. Frågan om kulturledda processer för urbana distrikt och regioner har därefter utvecklats både på teoretisk nivå och på policynivå, driven av observationer på en positiv inverkan som kultur har haft på ekonomiska, sociala och bebyggda miljöer. Senare tids forskning har utvecklat teoretiska ramverk och klassificeringar för kulturkluster eller distrikt, men detta spirande intresse ger också utrymme för förvirring och tvetydighet. Ibland hänvisar det till enstaka byggnader, oftare till urbana kvarter, men också för hela städer och nätverk av mindre samhällen. Sacco betonar i detta sammanhang vikten av att

framhålla att övergången från en rumslig till en system-överskridande beskrivning av ett område medför ett avsevärt förändrat perspektiv vad gäller kulturrens roll i lokal ekonomisk utveckling.

Att etablera en effektiv, kulturdriven, horisontellt integrerad samordning mellan kunskapsorienterade aktörer, kännetecknande för system-överskridande kulturdistrikt, kräver kreativa (delvis planerade, delvis spontana) strategier och åtgärder. Sacco lyfter fram fem huvudområden som särskilt viktiga: Kvalitet, Attraktion, Utveckling, Socialitet och Nätverkande. Varje huvudområde är uppbyggt av ett antal komponenter, tillsammans tolv, som i ett gemensamt policyramverk kan skapa förutsättningar för att forma ett lokalt systems ekonomiska och sociala diskurs.

De tolv komponenterna är:

- ***Det kulturella utbudets kvalitet*** - Förekomsten av en kulturell miljö som består av grupper och institutioner vilka representerar och organiserar den lokala/regionala kreativa basen. Dessa tillhandahåller samtidigt stimulerande kulturella modeller, vilket gör det lokala kulturella utbudet attraktivt för en större, och vid särskilt gynnsamma tillfällen, en global publik.
- ***Den lokala ledningens kvalitet*** - En eller flera lokala/regionala förvaltningar som satsar helhjärtat på att förbättra samverkan och samarbetet mellan lokala aktörer kring en gemensam, socialt rättvis vision som är baserad på kunskapsutveckling.
- ***Kunskapsproduktionens kvalitet*** - Förekomsten av en stark bas av institutioner för utbildning, forskning och kunskapsöverföring med åtminstone några specialistområden.
- ***Utveckling av det lokala entreprenörskapet*** - Tillgången till möjligheter och faciliteter för utveckling av nya entreprenörsprojekt för lokala personer i kunskapsrelaterade sektorer.
- ***Utveckling av den lokala talangen*** - Förekomsten av stimulerande sociala och kulturella miljöer som uppmuntrar och belönar begåvade och kreativa unga talanger och som tillhandahåller möjligheter för dem att visa upp sitt arbete och exponera det för kvalificerade talangscouter.
- ***Attraktion av externa företag och investeringar*** - Skapande av de juridiska, ekonomiska, logistiska, miljömässiga, sociokulturella villkor för icke lokala kunskapsrelaterade företag som krävs för att de ska kunna bedriva sin verksamhet på plats och så att externt kapital kan attrahera och investeras lokalt.

- **Attraktion av externa talanger** - Skapande av de logistiska, sociokulturella villkor för nya och beundrade talanger som krävs för att de ska kunna bedriva sin verksamhet på plats eller åtminstone satsa på den lokala miljön för att utveckla sina professionella karriärer och relationer.
- **Ledning av socialt viktiga funktioner** - hänsyftar till kultur och kunskapsrelaterade aktiviteter och metoder som grundläggande, allmänt använda verktyg för främjande och rehabilitering av socialt utsatta miljöer.
- **Kapacitetsbyggande och utbildning av det lokala samhället** - Skapa och implementera samhällsovergripande initiativ med syftet att främja en systematisk och omfattande ackumulering av immateriella tillgångar, särskilt i termer av möjligheten att få tillgång till kunskapsintensiva erfarenheter.
- **Engagemang i det lokala samhället** - Främjandet av omfattande och generaliserat deltagande och närvaro inom alla lokalsamhällen inom kunskapsrelaterade initiativ och metoder.
- **Internt nätverkande** - Tillhandahållandet av starka nätverk för alla lokala/regionala aktörer som har komplementära strategiska intressen samt främjandet av ett nära och regelbundet samarbete för deras aktiviteter.
- **Externt nätverkande** - Fastställande av täta, stabila nätverk av relationer till flera andra lokala sammanhang med avsikt att utveckla systemöverskridande, kunskapsintensiva kulturella, sociala och ekonomiska syften.

Enligt detta scenario driver kulturen ackumuleringen av immateriella tillgångar, såsom mänskligt, socialt och kulturellt/symboliskt kapital och gynnar härigenom ekonomisk och social tillväxt samt miljömässig hållbarhet.

Att utforma en lämplig väg för policyåtgärder innebär därför att, i rimlig grad, kunna spåra hur åtgärderna kommer att producera konsekvenser i mångfalden av de tolv komponenterna, och hur var och en av dem i sin tur kommer att påverka dynamiken för helheten av tillgångar.

Metod

Projektet Kreativa kraftfält i Halland har utförts genom en studie bestående av tre delmoment: en kartläggning av kulturaktiviteter och kulturfaciliteter, en studie av kulturhistoriskt värdefull bebyggelses attraktivitet och relation till kulturella och kreativa näringar samt en studie av kulturhistoriskt värdefulla byggnaders försäljningsvärden. Det innebär att tre olika metoder har använts i studien som här kommer att beskrivas.

Kartläggning av kulturaktiviteter och kulturfaciliteter

I en första fas har projektets medlemmar (framför allt styrgruppen och Halldaggruppen) kompetensutvecklats i Pier Luigi Saccos teorier och i de metoder som användes i till exempel studien av Venetoregionen i Italien. Utbildningen har skett i seminarieform och workshops. Kartläggningen har bestått av tre moment:

1. Kartläggning genom insamling av data i form av ”alla” halländska kulturfaciliteter och kulturaktiviteter. Momentet erbjöd deltagarna en förklaring till projektets övergripande teori och värdegrund, men även syfte, genomförande och förväntade resultat. Efter en första introduktion testade arbetsgruppen hur man kunde skapa en databas genom information från internet respektive underlag från referensgruppen.
2. Insamlande av allmän statistik om Halland på församlingsnivå av ekonomisk och social karaktär; uppgifter om arbetsmarknad, befolkning, utbildningsnivå m m.
3. Insamlande av data genom enkätundersökning med några av de halländska aktörerna. Syftet var att få en direkt feedback på hur de uppfattade det aktuella läget för kulturella och kreativa näringar i Halland, behov och viktiga frågor att driva politiskt. En särskild enkätstudie togs fram för att undersöka kulturhistoriskt värdefull bebyggelses attraktionsvärde samt relation till kulturella och kreativa näringar.

Genomförandet och utvecklingen av projektet har presenterats kontinuerligt på lokal, regional, nationell och internationell nivå; i seminarier och konferenser, för referensgrupp och för förtroendevalda och i delrapporter. Dessutom har några av Saccos centrala texter översatts till svenska och publicerats i en bok.

En grundläggande tanke med projektet Kreativa kraftfält i Halland har varit att studera geografin för kulturproduktion i termer av vad Sacco och

Buscema et al kallar för *skenbara spontana spridningsprocesser*.¹² Den mest utvecklade och effektiva grupp av vetenskapliga metoder i detta sammanhang utgörs av signalflödesmodeller för neuralt nätverk eller neuronät. Det kan även förstås som artificiella neuronät (ANN), som är ett samlingsnamn på ett antal självlärande algoritmer för informationsbehandling som försöker efterlikna funktionen i biologiska neuronät.¹³ Professor Massimo Buscema vid Semeions forskningsinstitut utanför Rom har samarbetat med Sacco i flera decennier. Buscema har utvecklat en algoritm särskilt anpassad för studier av kulturens betydelse för regional utveckling och hur system-överskridande kulturdistrikt formas och hur deras form förändras över tid. Den metod som har använts i Kreativa kraftfält i Halland utgår från den geografiska platsen och studerar hur en process utvecklas och sprider sig. Denna spridning har en struktur, en geometri, ett mönster. Det innebär att det finns krafter på platsen, som kan förklara processens förlopp och utveckling. Sacco, Ferilli och Buscema har tidigare lyckats rekonstruera dessa krafter utifrån ett spridningsmönster. Lite slarvigt skulle man kunna uttrycka det som att Buscema har hittat en matematisk formel för att beräkna hur en fågelflock förändras om en fågel får för sig att hastigt ändra sin färdriktning och istället tvärt svänga av till vänster. Det är denna algoritm som har använts i studien av Kreativa kraftfält i Halland.

Metoden är utvecklad från Buscemas mångåriga studier av bland annat sjukdomars epidemiska förlopp. Buscema har använt metoden till exempel för att hitta ursprunget till Ehec-smittan som härjade i Tyskland för något år sedan. Allt tydde på att epidemin hade startat i de norra delarna av landet, men tack vare metoden kunde Buscema lokalisera smitthärden till öster om Frankfurt. För projektet Kreativa kraftfälts del innebär det att man kan tolka de utspridda punkterna på samma vis som man tolkar spridningen av sjukdomar. Det betyder att de olika punkternas interna relationer kommer att visualisera spridningen. Insamlade uppgifter om kulturaktiviteter och kulturfaciliteter har getts GIS-koordinater som därefter laddats med olika data beroende på vilken församling den ligger i och därmed vilken specifik statistik den berörs av. Härigenom erhåller varje punkt ett särskilt värde som i Buscemas algoritmer innebär att punkterna "attraheras" av varandra och dras till varandra. En omfattande rörelse och en komplex process inleds nu när de olika punkterna formerar sig i olika klusterbildningar; i olika *kraftfält*. Med denna kunskap finns det möjligheter för att tydliggöra dessa krafter så det kan bli till en viktig resurs när till exempel regional utvecklingspolitik utformas. Men det gäller att

.....
12 Ferilli, Buscema och Sacco 2012

13 Buscema 2013

tänka icke-linjärt. Det är inte så enkelt att en kraftig insats leder till en större rörelse, eller en försiktig insats till en mindre rörelse. På en plats kan det vara nödvändigt att stärka det oberoende konstlivet, på en annan plats kanske knuffa till och väcka en stor sömnig institution. Den metod som man erbjuder är inte att betrakta som ett färdigt recept vilket kan tillämpas på samma sätt i alla situationer.

Det finns naturligtvis en osäkerhet när man försöker förutspå framtida händelser samt att arbeta med kvantitativa metoder när man studerar mänskligt beteende. Till skillnad från till exempel rumslig spridning av fysiska eller biologiska processer, medför motsvarande studier av sociala system en extra komplikation: föremålet för forskning är människor som kan ändra sitt beteende och agera utifrån vad studien syftar till.¹⁴ Resultaten av studien ska därför inte läsas som exakta skeenden utan som identifierade tendenser av särskild betydelse.

Det insamlade materialet har delats in i två huvudgrupper: kulturfaciliteter och kulturaktiviteter. En kulturfacilitet definieras som en byggnad (eller del av byggnad) som för tillfället, men kontinuerligt, inrymmer en kulturaktivitet (se nedan). Faciliteten kan vara byggd för detta syfte, men aktiviteten upphört, eller kan ha varit uppförd för en annan funktion, men numera inrymmer en kulturaktivitet. Även kulturhistoriskt värdefulla byggnader som står tomma idag och skulle kunna användas för kulturändamål har redovisats i kartläggningen.

Det kan även finnas kulturaktiviteter som inte har en fast adress, till exempel på grund av att sådana aktiviteter sker i tillfälliga lokaler eller offentliga rum. Å andra sidan finns det faciliteter som inrymmer alla möjliga kulturaktiviteter (t ex stadsbibliotek, kulturhus, folket hus eller bygdegårdar). En särskild kategori av dessa som tagits med i kartläggningen är vårdhem/äldreboende. Det innebär att geografin av kulturfaciliteter och kulturaktiviteter inte behöver, och oftast inte kommer att, sammanfalla.

Kartläggningen, insamlingen av data, har genomförts på följande sätt. Både aktiviteter och faciliteter har antagits vara permanenta, och inte tillfälliga. En kulturaktivitet kan här vara utförd av antingen en professionell utövare eller icke-professionell. Enligt Saccos teorier om Kultur 3.0 håller gränsen mellan dem på att lösas upp, och vidare så framhåller han ju även betydelsen av det aktiva deltagandet i kulturaktiviteter. En särskild arbetsgrupp, Haldagruppen, har utbildats med syfte att kartlägga Hallands kulturaktiviteter och kulturfaciliteter. Det insamlade materialet har först kontrollerats av gruppens handleda-

.....
14 För ytterligare metoddiskussioner, se t ex Ferilli, Buscema och Sacco 2012

re, därefter gått igenom av projektets medlemmar för att slutligen granskas av projektets samarbetspartners på IULM-universitetet i Milano och vid Semeion forskningscenter i Rom.

Kulturfaciliteterna har redovisats i fjorton olika kategorier, kulturaktiviteterna i sju. Faciliteterna består av museer, bibliotek/arkiv, teaterlokaler, biografier, kulturinstitution, kulturcenter, folkets hus/bygdegård, hembygdegård, konstgalleri, kulturhistorisk byggnad, lokaler för designorienterad tillverkning, musikstudio, konstnärateljé, slöjdtillverkning samt mångfunktionell verksamhet (byggnader som i huvudsak används för icke-kulturverksamheter men ibland fungerar som scen (t ex äldreboende)). Följande kulturaktiviteter har dokumenterats: bildkonst, dans, teater, övrig scenkonst, kulturhistoria, kulturvård, musik, litteratur, film, bokförlag, radio/TV, dataspel, arkitektur, reklam, modedesign, multimedia-design och produktdesign.

För varje dokumenterad facilitet eller aktivitet har GIS-koordinater angivits.¹⁵ Dessutom har dess namn, kontaktperson, adress, eventuell hemsida angivits liksom inventerarens namn och datum för dokumentationen. Det har inte alltid varit självklart till vilken kategori en aktivitet eller facilitet skulle hänföras. Det är även möjligt att fler uppgifter skulle kunna ha redovisats, men att det skulle påverka slutresultatet är inte troligt (se nedan).

Till slut var närmare 6 800 kulturfaciliteter och kulturaktiviteter redovisade i databasen. Det innebär att i studien finns närmare 47 miljoner relationer mellan alla dessa kulturaktiviteter och kulturfaciliteter. En databearbetning för att ta fram de olika kartorna ("idag", "imorgon" och "i övermorgon", se nedan) av ett sådant omfattande material enligt Buscemas algoritm är mycket tidskrävande och att ta fram en sådan karta tar ungefär en månad.

Kulturhistoriskt värdefulla byggnaders relation till kulturella och kreativa näringar

Inom ramen för Regeringens miljömål *God bebyggd miljö* genomförde Kulturmiljö Halland i samarbete med Länsstyrelsen och de halländska kommunerna en digital totalinventering av regionens bebyggelse mellan 2005 och 2010.¹⁶ Antikvarier okulärbesiktigade Hallands samtliga 130 000 byggnader. Av dessa bedömdes drygt 10 000 ha särskilda kulturhistoriska värden. Samtliga dessa har dokumenterats och getts GIS-koordinater. Utifrån denna databas har upp-

.....
15 GIS - geografiskt informationssystem är ett datorbaserat system för att samla in, lagra, analysera och presentera geografiska data.

16 <http://www.kulturmiljohalland.se/bebyggelseinventering.html> eller <http://www.lansstyrelsen.se/halland/Sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/skyddad-bebyggelse/Bebyggelseinventeringen/Pages/online.aspx>

gifter använts för att studera kulturhistoriskt värdefulla byggnaders betydelse för kulturella och kreativa näringar.

Cost-benefit-analyser är en samling metoder som används för att utvärdera samhällsnyttan av olika satsningar eller investeringar. Här försöker man väga fördelar mot kostnader i samhällsprojekt genom att jämföra konsekvenser som kan räknas som vinster eller förluster skapade av projektet. Konsekvenserna uttrycks i monetära termer vilket innebär att de kan jämföras med varandra. Metoden används ofta vid till exempel infrastruktursatsningar.

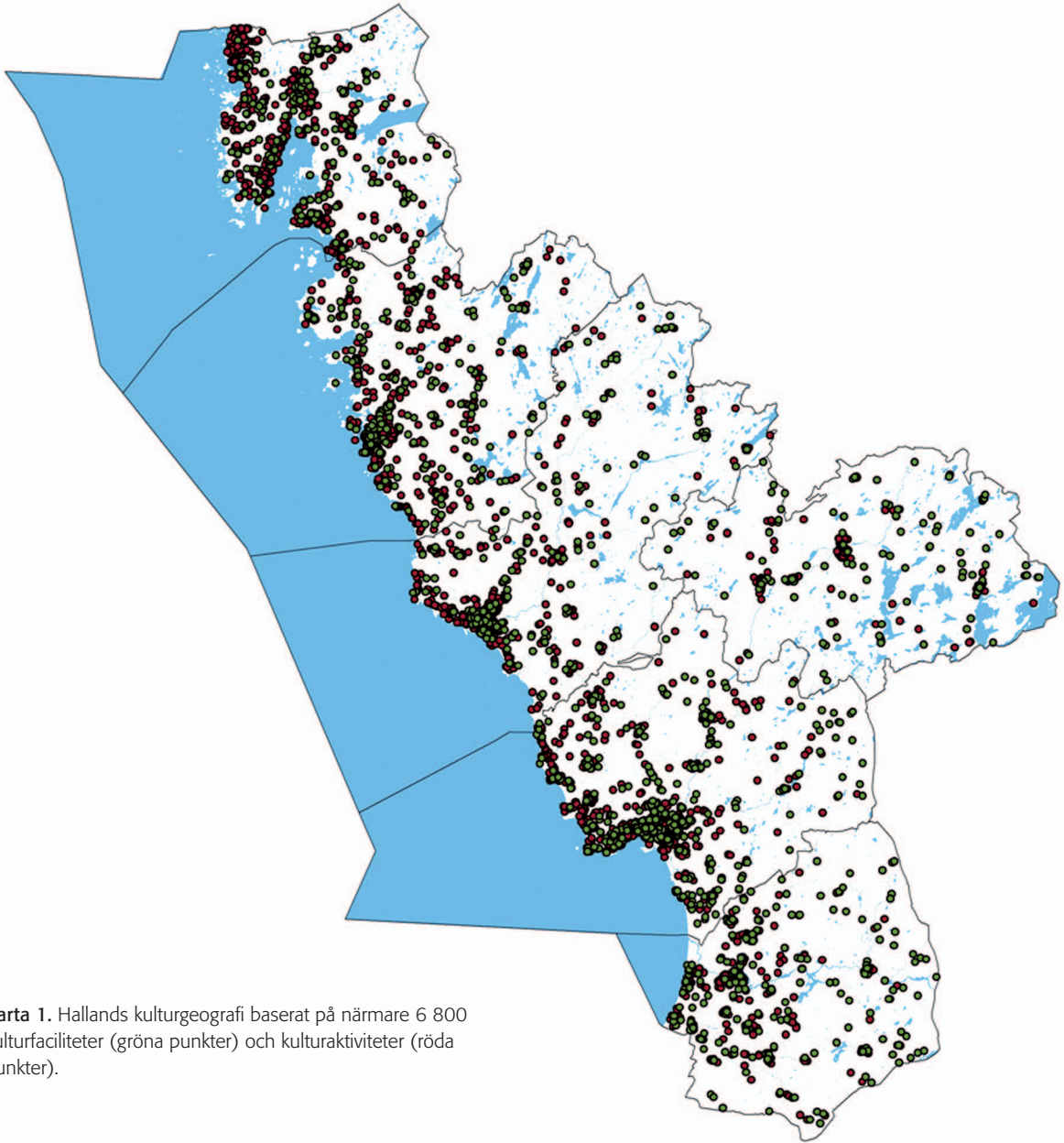
Inom forskning om bevarandefrågor har människors betalningsvilja (*willingness-to-pay*) varit av stort intresse.¹⁷ Metoden bygger på intervjuer eller enkäter. Den enkät som använts i Kreativa kraftfält använder en skala mellan 1-4, där 1 betyder ”håller inte med” och 4 betyder ”håller helt med” och innebar samtidigt att det inte gavs något medelalternativ – respondenten var därmed tvungen att ta ställning.

Enkäter skickades till ägare och verksamma i byggnader som redovisats i den digitala byggnadsinventeringen i 13 socknar som på olika sätt karakteriserade resultaten från kartläggningen av kulturaktiviteter och kulturfaciliteter i regionen.

Fastighetspriser

Genom att samköra den digitala byggnadsinventeringen som innehåller drygt 10 000 fastigheter med statistik på överlåtelse av fastigheter var det möjligt att jämföra faktiska försäljningspriser mellan kulturhistoriskt värdefulla byggnader och hus som inte är redovisade i databasen. I denna studie har det så kallade K/T-talet (köpesumman dividerat med taxeringsvärdet) använts. Det innebär att hänsyn tas till byggnadens standard, storlek, geografiska läge, närhet till vatten och så vidare. K/T-talet medför att man kan studera hur mycket över eller under förväntat marknadsvärde någon faktiskt har betalat. I studien har beloppen indexerats för att vara jämförbara över tid.

.....
17 Nijkamp 1985, Throsby 2001, Ambrecht 2012

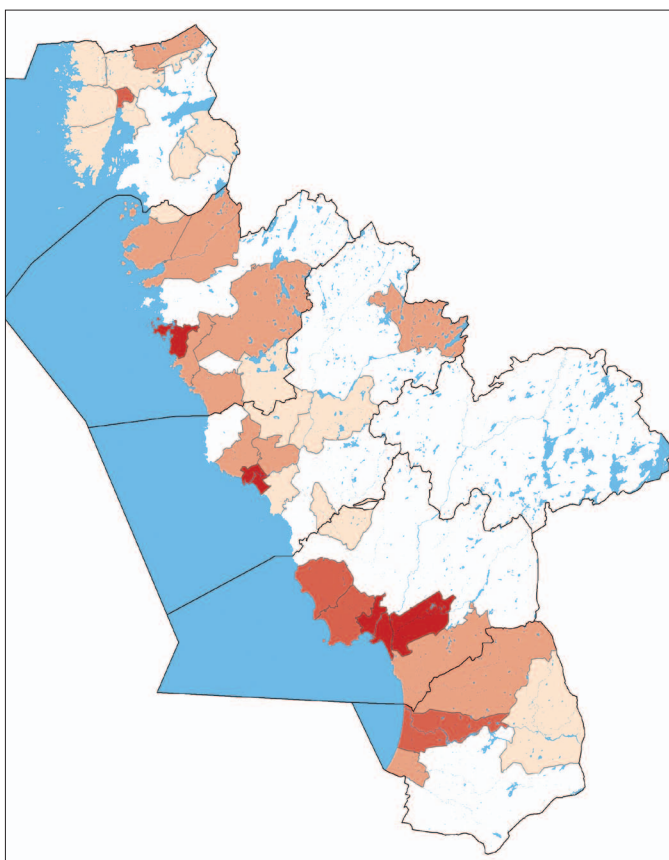
Karta 1. Hallands kulturgeografi baserat på närmare 6 800 kulturfaciliteter (gröna punkter) och kulturaktiviteter (röda punkter).

Kartläggning

I kapitlet Kultur 3.0 och system-överskridande kulturdistrikt presenterades Pier Luigi Saccos teorier om kulturens nya betydelse för den postindustriella ekonomin. Enligt den finns det en anledning till att anta att kulturverksamheter i en kunskapsbaserad ekonomi skapar nya förutsättningar för att generera socialt hållbara modeller för genomgripande innovation. Det betyder att kultur utgör den nya huvudsakliga resursen för socio-ekonomisk utveckling. För att undersöka detta antagande, presenteras här en rekonstruktion av befintlig kulturgeografi av Halland, som har kommit fram genom en systematisk process av

insamlad data. Insamling ägde rum 2011-12 speciellt för detta ändamål.

Man kan göra ett par intressanta iakttagelser redan i denna första redovisning av kartläggningen. Föga förvånande finner man flest kulturföreteelser utmed kusten och E 6:an. I Halmstads kommun är koncentrationen stark till själva staden, så även i Falkenberg och Varberg. Dessa tre städer utgör tre tydliga centrum för kulturfaciliteter och kulturaktiviteter. I Kungsbacka kommun, liksom Laholms, är de iakttagna företeelserna mer utspridda. I Hylte kommun är det relativt få redovisade aktiviteter och faciliteter, och ännu färre i tätorten Hyltebruk. Istället är de flesta i kommunen redovisade i Torup. En

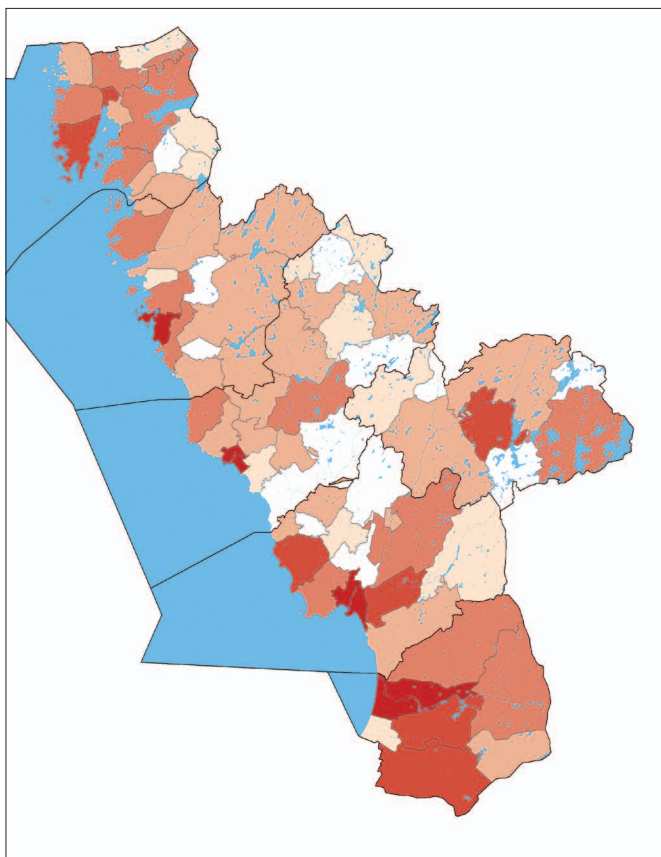

Karta 2. Aktivitet: Rumslig koncentration av teaterverksamheter.

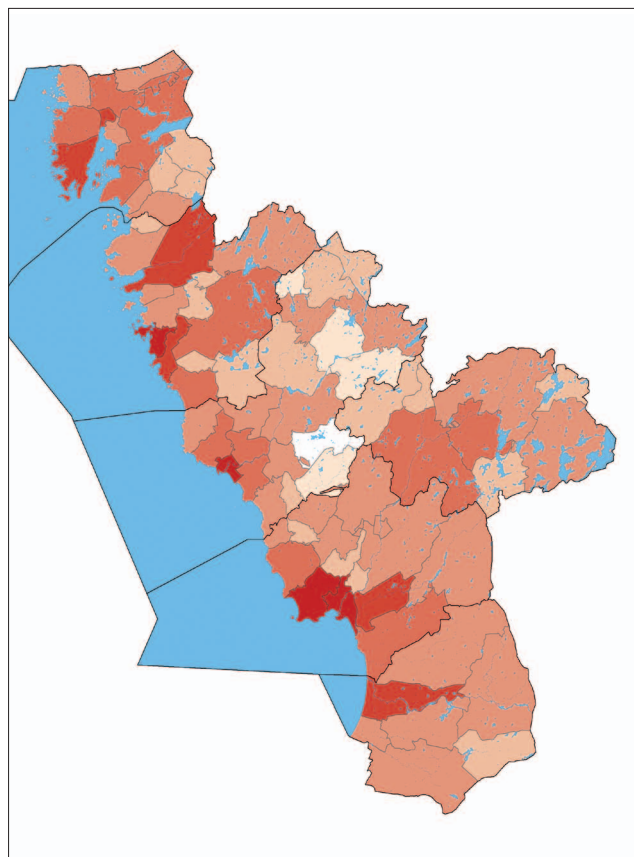
annan reflektion är att Ullared inte är speciellt framträdande. Allra längst ut i kustbandet finner man betydligt fler aktiviteter än faciliteter, hela kustbandet är i princip rödfärgad. Många kulturskapare har med andra ord valt att bosätta sig vid havet men bedriver sin verksamhet i andra lokaler.

Vid en närmare studie av de kartor som särredovisar rumslig koncentration av de olika faciliteterna och aktiviteterna kan ett antal olika iakttagelser göras.

Karta 2 visar den rumsliga koncentrationen av teaterverksamheten i Halland. Vad vi kan se är endast kvantiteten på verksamheter, ingen kvalitativ bedömning har gjorts. Södra Halland dominerar med Halmstad som tydligt

Karta 3. Aktiviteter: Rumslig koncentration av slöjd/kulturhantverk.

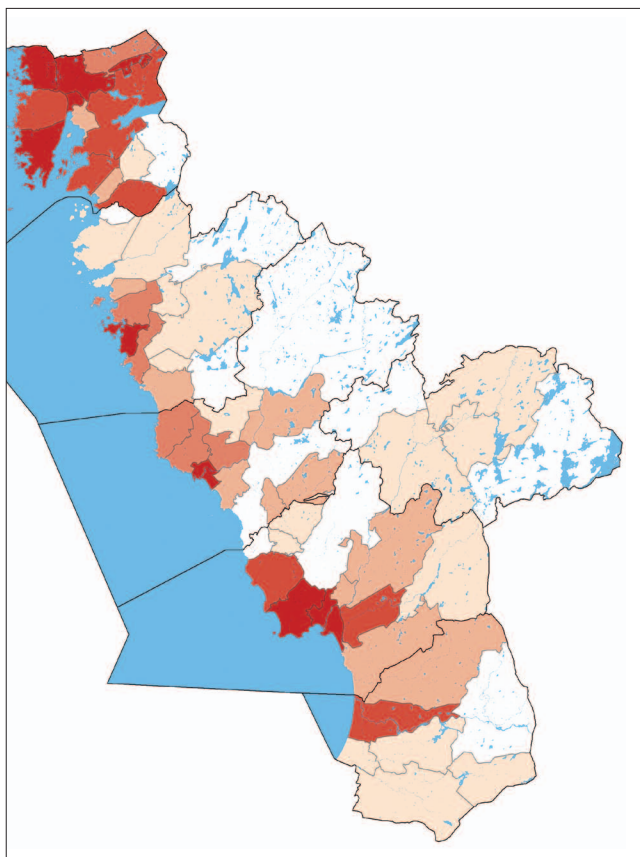
Karta 4. Aktivitet: Rumslig koncentration av musik.

centrum. Här finns t ex Ulf Anderssons och Hatte Bertilssons verksamheter. Även i Varberg med t ex Teater Halland och i Falkenberg med t ex Vallarnas Friluftsteater finns en tydlig koncentration.

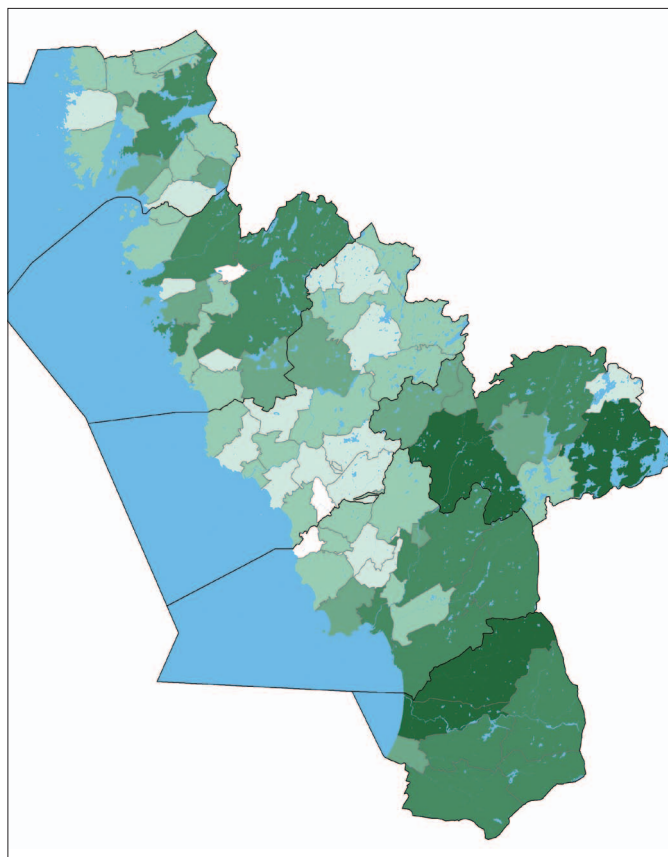
Slöjd och kulturhantverk är rikligt förekommande i hela Halland, vilket åskådliggörs i karta 3. Även i inlandsförsamlingarna är det en vanlig aktivitet. Ett centrum kan utkristalliseras i södra delen av regionen med koncentration till Laholm. Till skillnad från de flesta andra redovisningarna av kulturaktiviteter och kulturfaciliteter kan man här konstatera ett centrum även i Hylte kommun och Hyltebruk. Även i Kungsbacka kan man finna en påfallande stor del slöjd och kulturhantverk med ett centrum ute på Onsala.

Musik är tydligt den mest populära kulturaktiviteten att ägna sig åt för hallänningen. Karta 4 visar en jämn fördelning i hela regionen. Till kategorin har hänförs aktiviteter som bedrivs inom t ex körer, musikgrupper, orkestrar. En särskilt viktig roll spelar de olika studieförbunden som organisatör och bidragsförmedlare.

”Stor-Halmstad”, d v s St. Nikolai, Martin Luthers, Söndrums och Snöstorps församlingar dominerar tillsammans med de andra städerna i Halland.

Karta 5. Aktivitet: Rumslig koncentration av reklam.

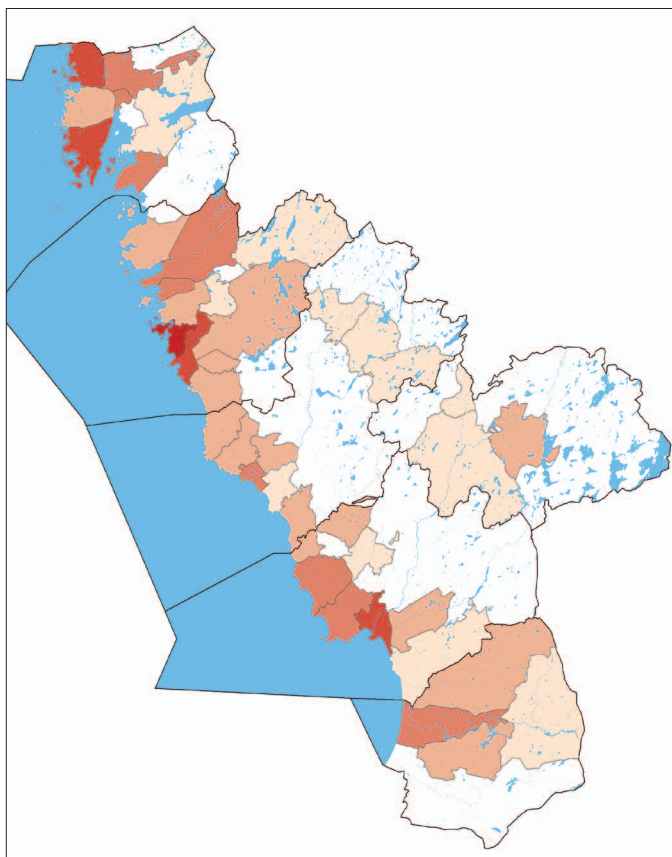
Karta 6. Faciliteter: Kulturhistoriskt värdefulla byggnader.

Även Hyltebruk bildar tydliga centrum i respektive kommun. Tydligast dominant i sin kommun är staden Falkenberg. I Falkenberg finner vi även Abild med minst antal kartlagda musikanter. Av mer intresse är kanske den omfattande verksamheten på Onsalahalvön och i norra delen av Varbergs kommun.

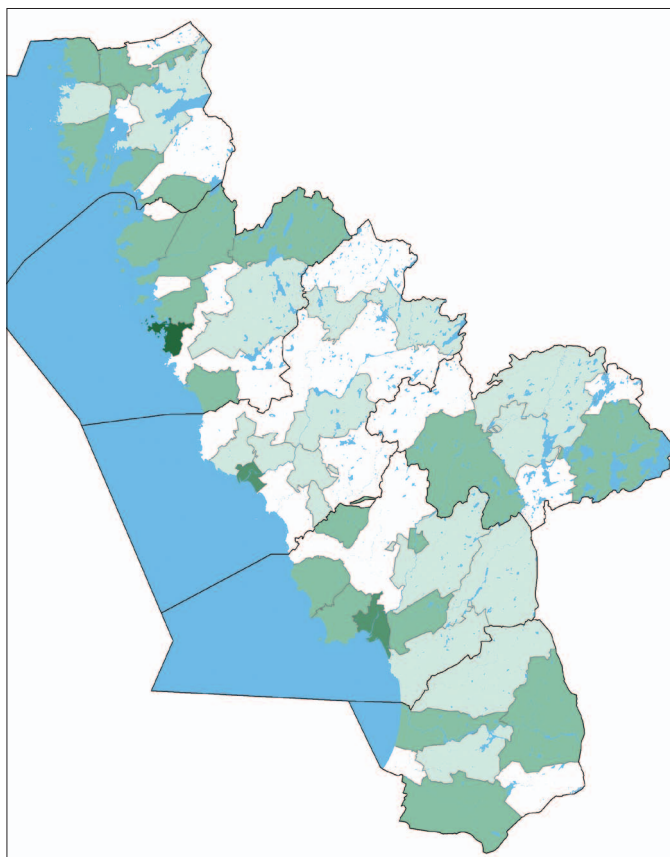
Reklamverksamhet bedrivs framför allt i städerna och utmed kustlinjen. Mest omfattande är verksamheten i Kungsbacka kommun vilket med all sannolikhet kan förklaras av närheten till Göteborg. Även de andra halländska städerna har en omfattande verksamhet inom reklambranschen.

Kulturmiljö Halland har tillsammans med Länsstyrelsen och kommunerna i Halland under de senaste åren genomfört en omfattande digital inventering av kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Totalt har över 10 000 byggnader dokumenterats med avsikt att skapa förutsättningar för ett långsiktigt bevarande. Samtliga har redovisats med GIS-koordinater.

Av dessa 10 000 har omkring 500 valts ut som särskilt intressanta för projektet Kreativa kraftfält. De som utgör en särskilt viktig resurs då de skulle kunna inrymma kulturaktiviteter. Det kan handla om tomma lokaler eller äldre industrilokaler, magasin etc.

Karta 7. Faciliteter: Rumslig koncentration av produktdesign.

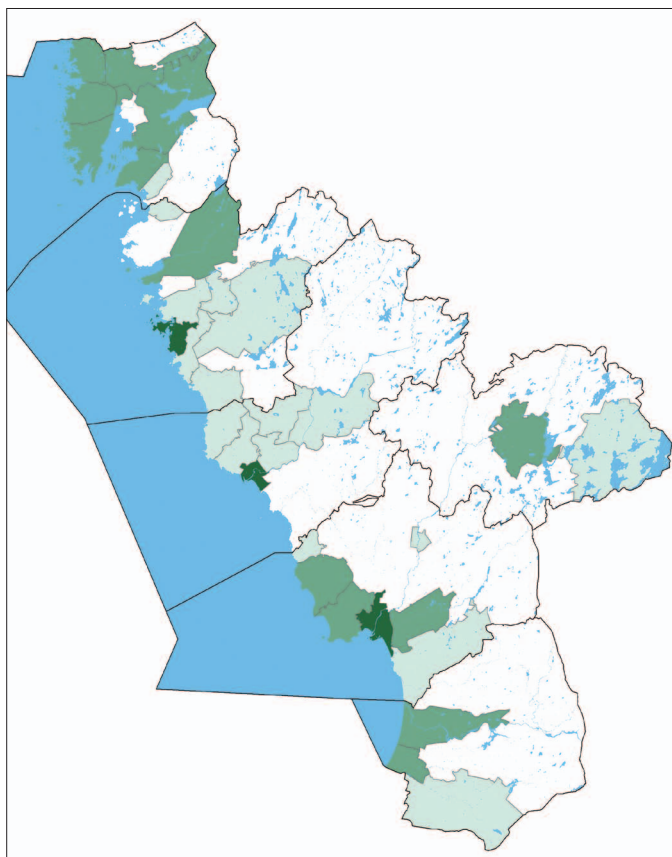
Karta 8. Faciliteter: Rumslig koncentration av lokaler med mångfunktionell verksamhet (t ex äldreboende).

Kulturhistoriskt värdefulla byggnader med potential att inrymma kulturaktiviteter finner man framför allt i regionens södra och östra delar; Laholms och Hylte kommer samt inre Halmstads och Varbergs kommuner.

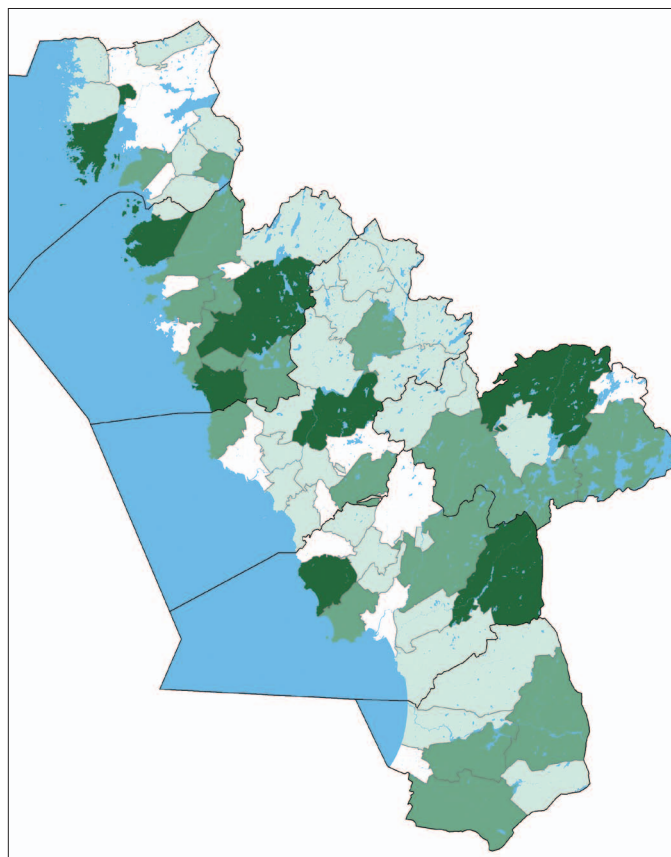
Förekomsten av designföretag är förhållandevis låg i Halland. Man finner dem utmed kusten med koncentration till Onsala och Särö i norr samt till Varberg men även Halmstad.

I kartläggningen framkom det tydligt hur viktiga vårdhem och äldreboende är som scen för halländska kulturskapare. I Halland har därför en ny kategori skapats jämfört med tidigare studier i Italien; lokaler för mångkulturell verksamhet, det vill säga byggnader som är uppförda för ett annat ändamål men som även används för kulturaktiviteter. Här skiljer sig resultaten från Halland med motsvarande undersökningar i till exempel Italien, där denna typ av faciliteter var mycket ovanlig. Alla typer av kulturaktiviteter har konstaterats, musik, dans, teater, uppläsning etc. Särskilt vanligt visar kartläggningen att det är i Varbergs innerstad.

Musikstudior har konstaterats med en koncentration till Varberg, Falken-

Karta 9. Faciliteter: Rumslig koncentration av musikstudior.

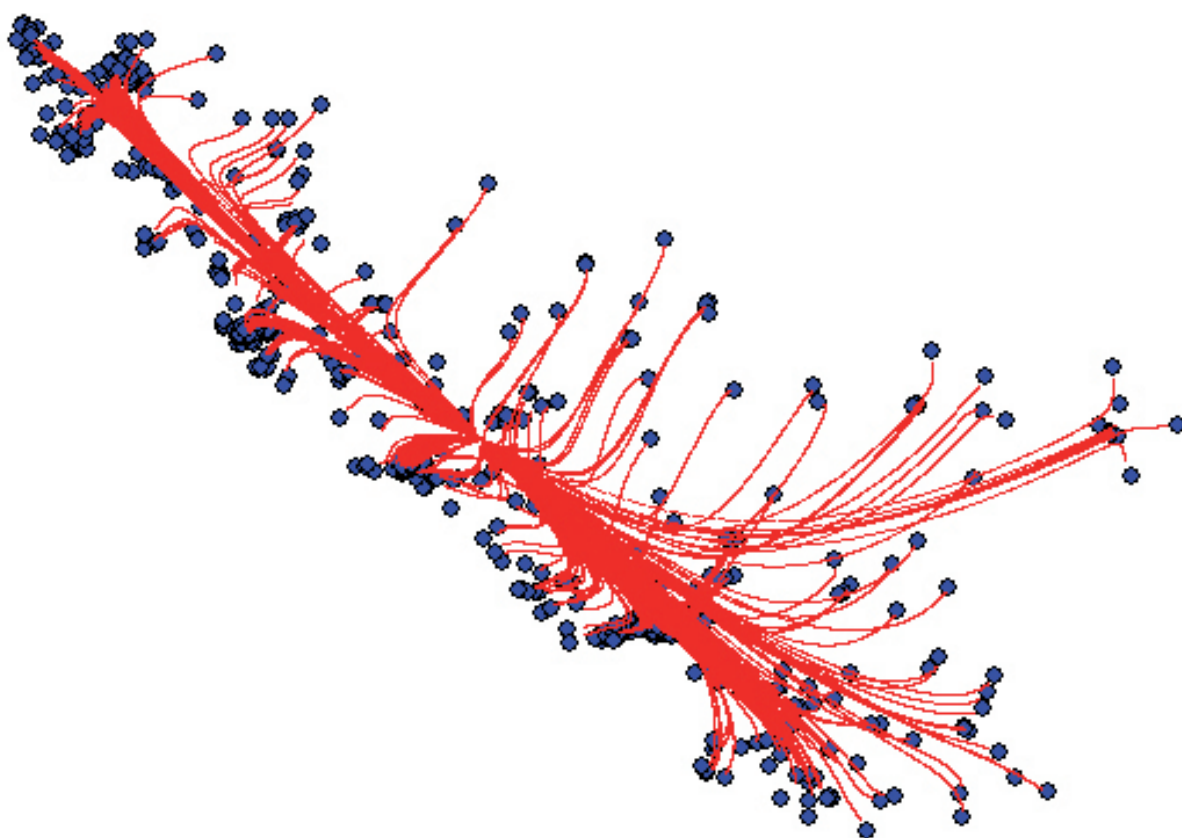

Karta 10. Faciliteter: rumslig koncentration av hembygdsgårdar.

berg och Halmstad, men i viss mån även i Hyltebruk. I Kungsbacka är det spritt över hela kommunen.

Halland har flera gånger omnämnts som ett av de starkaste fästena för hembygdsrörelsen. Här finns över 100 hembygdsgårdar som aktivt förvaltas och vårdas av de halländska hembygdsgårdarna.¹⁸ Vanligtvis är de levande miljöer, där människor arbetar med byggnader och utställningar och samlas till fester och arrangemang av olika slag. Flera byggnader finns kvar på ursprunglig plats, andra har flyttats. Gemensamt för dem alla är att de berättar något om traktens sätt att bygga. De halländska hembygdsgårdarna lockar årligen drygt 90 000 besökare.

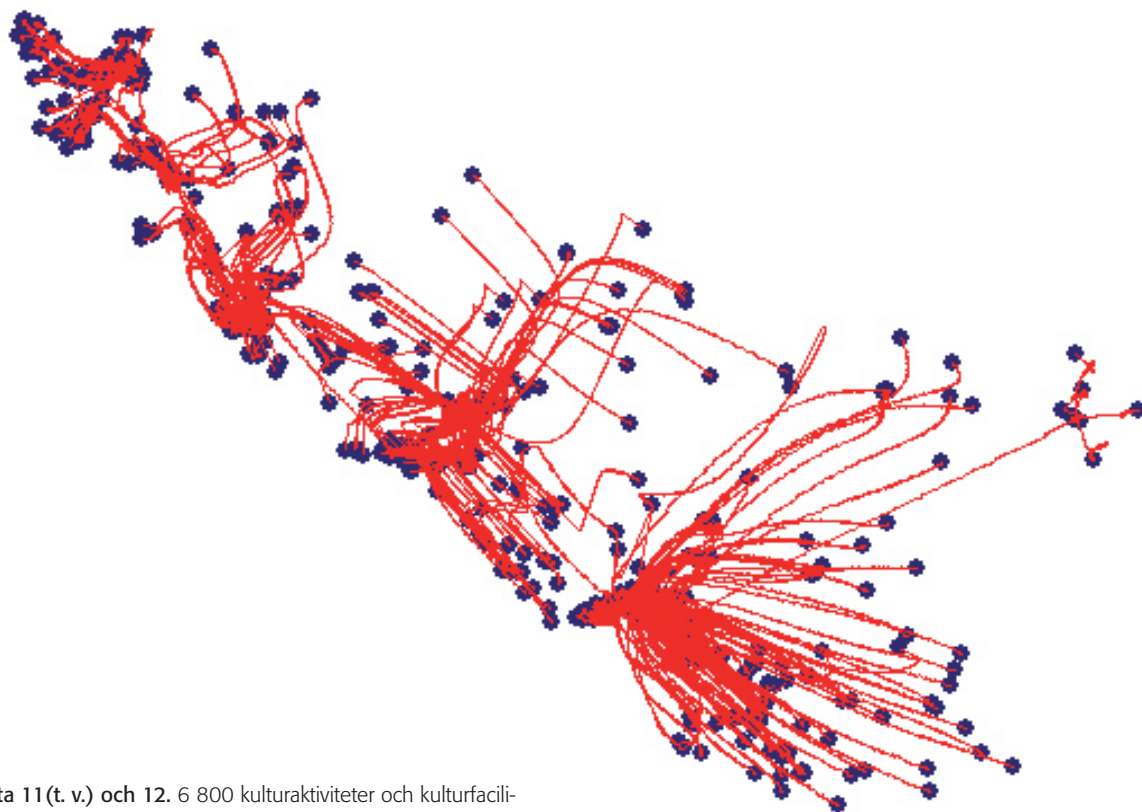
18 <http://www.hembygd.se/halland/hembygdsgardar/>

Centroider

De kartor som redovisats ovan visar den befintliga förekomsten av kulturaktiviteter och kulturfaciliteter i Halland och till vilka delar i regionen olika företeelser är koncentrerade. Men det säger ingenting om hur dessa kan komma att utvecklas på kort och lång sikt i framtiden. Kartorna visar inte heller hur kultur kan förmodas integreras i system-överskridande kulturdistrikt och påverka andra branscher. Därutöver förefaller inte de scenarion som kartorna visar på ett meningsfullt sätt vara jämförbara med den samtida ekonomiska utvecklingen.

I detta avsnitt undersöks ett alternativt analytiskt förhållningssätt, baserat på skenbara spridningsprocesser som översiktligt presenterades i föregående avsnitt. Det är väl känt att mervärdet av komplexa sociala fenomen, som till exempel kulturverksamheter, kan härledas genom helt rumsliga analyser. Men för att åstadkomma en sådan analys måste hänsyn tas till det faktum att observationer kan läsas som resultatet av en skenbar spridningsprocess där varje GIS-punkt har ett särskilt värde som attraherar och attraheras av de andra punkterna.

Karta 11 (t. v.) och 12. 6 800 kulturaktiviteter och kulturfaciliteter bildar särskilda centroider genom att de olika punkterna attraherar varandra i olika grad.

Kartorna anger inte områden med exakta gränsdragningar utan visar framtida tendenser beträffande hur kulturella aktiviteter kan komma att utvecklas dynamiskt och grupperas i olika kluster i framtiden. Analysen är utförd med tillgång till befintlig data. Det saknas till exempel uppgifter från grannregionerna. Idag finns heller ingen kännedom om hur till exempel viktiga framtida politiska beslut påverkar utvecklingen.

Karta 11 och 12 visar processen när de 6 800 kartlagda kulturaktiviteterna och kulturfaciliteterna attraherar varandra i olika utsträckning och därigenom bildar särskilda centroider. Totalt har *47 miljoner relationer* mellan de olika GIS-punkterna bearbetats i omfattande dataoperationer. Man kan se att Halmstad dominerar södra delen av Halland inklusive Hylte respektive Laholms kommuner. I norra delen av Halland finns en ömsesidig relation mellan Varberg och Kungsbacka.

De tre kartorna som redovisas nedan visar hur klustring av kultur i Halland bildar särskilda centroider vilka påverkar den kulturgeografiska utvecklingen av Halland. Kartorna 13, 14 och 15 visar skeden som inträffar efter de upp-

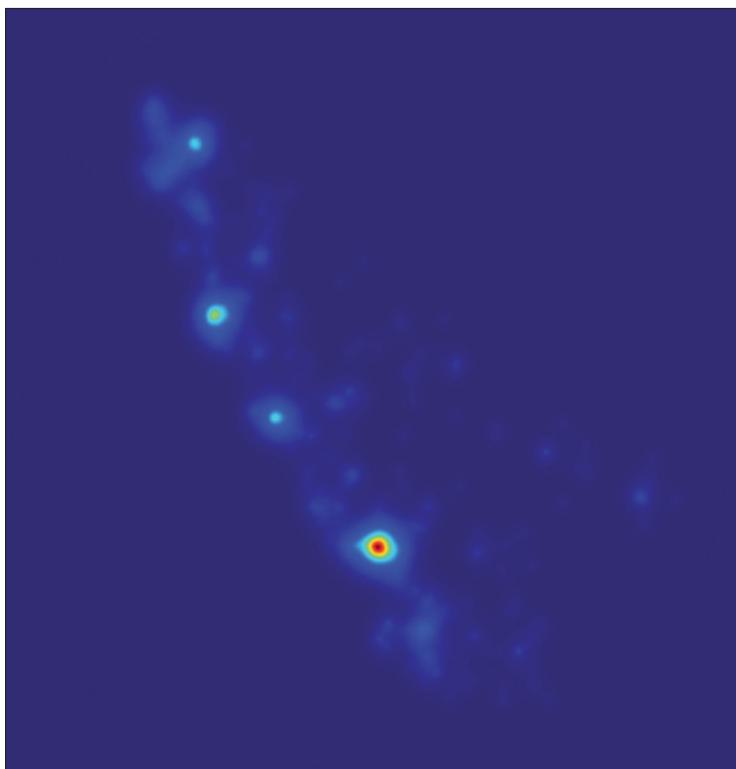
visade tendenserna i kartorna 11 och 12 och åskådliggör hur centroider kan komma att utvecklas i framtiden. De är indelade i tre tidsperioder; *idag*, vilken visar situationen som gällde vid tiden för insamling av uppgifter, *i morgon* som redovisar den närmaste framtiden och slutligen *övermorgon* som visar ett scenario längre fram. Det är inte möjligt nu att med exakthet ange tidpunkten för utvecklingen av fenomenen, men det är ändå avgörande för analysen att kunna ge indikationer på hur de kan komma att utvecklas över tid och rum.

Karta 13 illustrerar den faktiska situationen av hur Hallands särskilda kulturcentroider ser ut idag. Underlaget utgörs av ”alla” kulturaktiviteter, ”alla” kulturfaciliteter samt ”all” statistik för Halland som funnits tillgänglig under 2011-12. Centroiderna ska förstås som att det är här som kulturen fungerar som pre-innovativa plattformar (se sid 16-20) på bästa sätt i systemöverskridande kulturdistrikt och har störst förutsättningar att påverka samhällsekonomin i sin helhet och därmed störst betydelse för den ekonomiska utvecklingen av Halland. I centroiderna finner vi att det aktiva deltagandet i kulturverksamheter är som intensivast. I centroiderna kan man finna de mest gynnsamma förhållandena för nyskapande och innovationer, *den bästa myllan*, för kreativitet. De representerar inte enbart geografiska punkter, utan det är här vi kan finna en högre grad av vad man skulle kunna kalla kulturell och innovativ laddning. Här finns även de största förutsättningarna att laddas med nya värden. Här finns det nätverk som kan ta till sig nya idéer och utveckla dem vidare, till exempel företag som kan utveckla nya produkter och tjänster utifrån kontakter med konstnärlig verksamhet. Vad som är viktigt att framhålla är att det inte är begränsat till kulturella och kreativa näringar, utan kulturklustren är i stor utsträckning baserade på hallänningarnas aktiva deltagande i kultur.

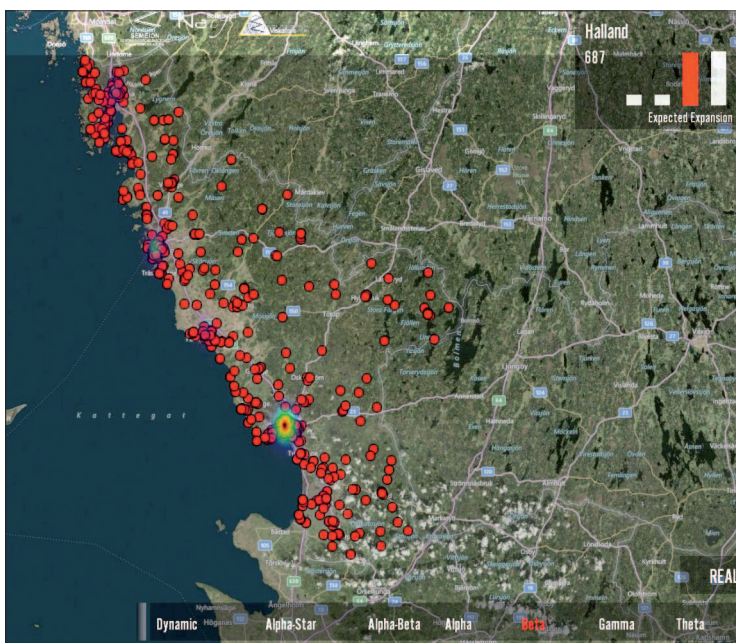
Halmstad dominerar som ett mångsidigt kulturcentrum. Det är inte något förvånande då Halmstad har framstått som centrum i de flesta sammanställningarna av olika kulturaktiviteter och kulturfaciliteter (se kartorna 1-10 i kapitlet Kartläggning). Även i det statistiska underlaget framträder Halmstad som ledande.

Karta 13 illustrerar även att Halmstads upptagningsområde är betydligt större än de andra städernas. Lika tydligt som att Halmstad dominerar, lika tydligt är det att Varberg är näst mest betydelsefullt. Kungsbacka och Falkenberg är noterbara. Däremot är det svårt att identifiera Laholm och ännu värre att hitta Hyltebruk.

Karta 15 visar hur klustren kommer att förändras den närmaste tiden. Inledningsvis kan man konstatera att den totala kulturverksamheten och inflytandet av den har tilltagit och dessutom har en större spridning i Halland. Centroidernas betydelse har stärkts vilket kan tolkas som att kulturens roll som

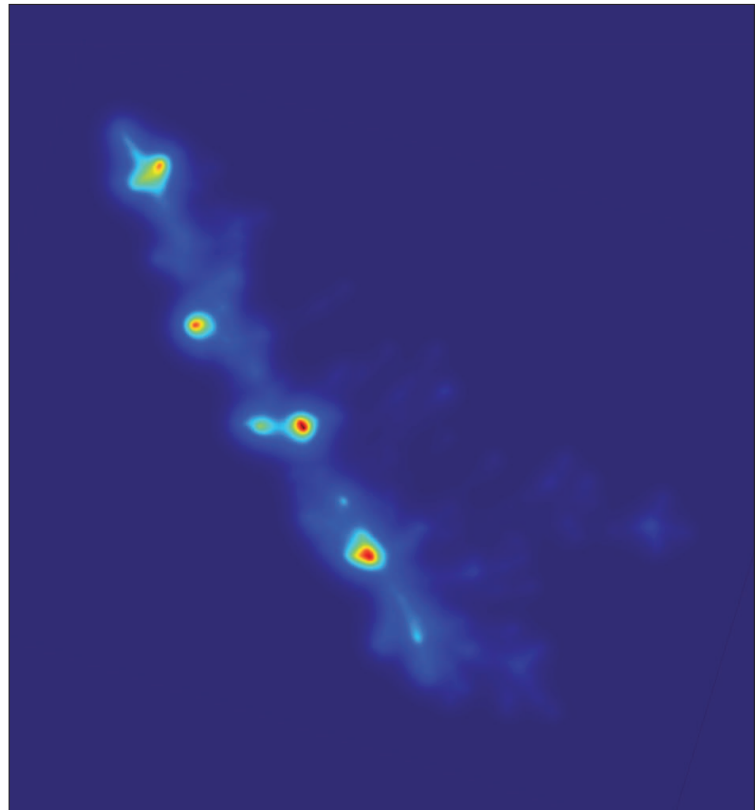
Karta 13. Hallands kulturcentroider idag.

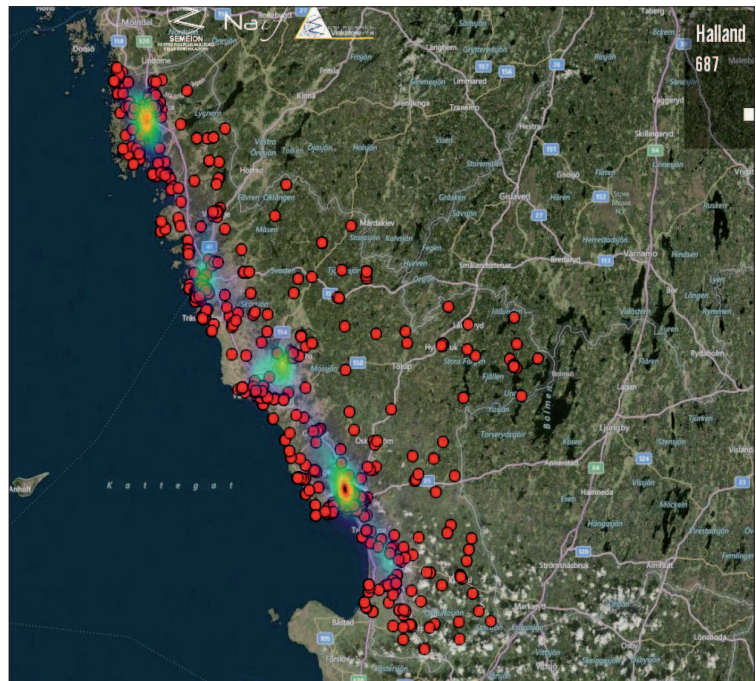
Karta 14. Centroider och kartläggning idag är inlagda i en karta över Halland.

plattform för pre-innovationer har ökat. Det här innebär en mycket positiv utveckling för Hallands del. Den ökade totala volymen av kultur påverkar andra branscher och andra system och sammanfattningsvis stärker den Hallands innovationskraft.

Halmstad dominerar fortfarande medan Hylte och Laholm alltjämt är svåra att finna på kartan. En påtaglig ökning har skett i de övriga städerna Fal-

Karta 15. Imorgon.

Karta 16. Centroider och kartläggning i morgon är inlagda i en karta över Halland.

kenberg, Varberg och Kungsbacka. Det kanske mest anmärkningsvärda är att Falkenberg har utvecklats till ett konkurrenskraftigt nav och att nya verksamheter verkar komma att koncentrera sig till Falkenbergsområdet. Vid en närmare betraktelse kan man konstatera att det inte är själva Falkenbergs innerstad

som tenderar att utvecklas på detta sätt, utan ett område öster om staden vid den nya järnvägsstationen. Det kräver vidare forskning men kan kanske förstås som att med förbättrade kommunikationer kommer nya verksamheter och företag att lokaliseras till denna del av kommunen. Centroiderna visar var det starkaste samarbetet sker mellan kultur och andra system, till exempel det övriga näringslivet. I Stafinge och Vinberg, det vill säga området för denna centroid, finns idag jämförelsevis mycket få dokumenterade kulturaktiviteter och kulturfaciliteter. En tolkning är att med förbättrade kommunikationer kommer kulturaktiviteterna att öka och att dessa kommer få stor betydelse för till exempel innovationskraften i de nya företagen som växer fram runt stationen. Centroiderna visar hur företag i trakten kan tillgodogöra sig kultur för att utveckla sin egen verksamhet. Denna tolkning behöver ytterligare diskuteras och undersökas.

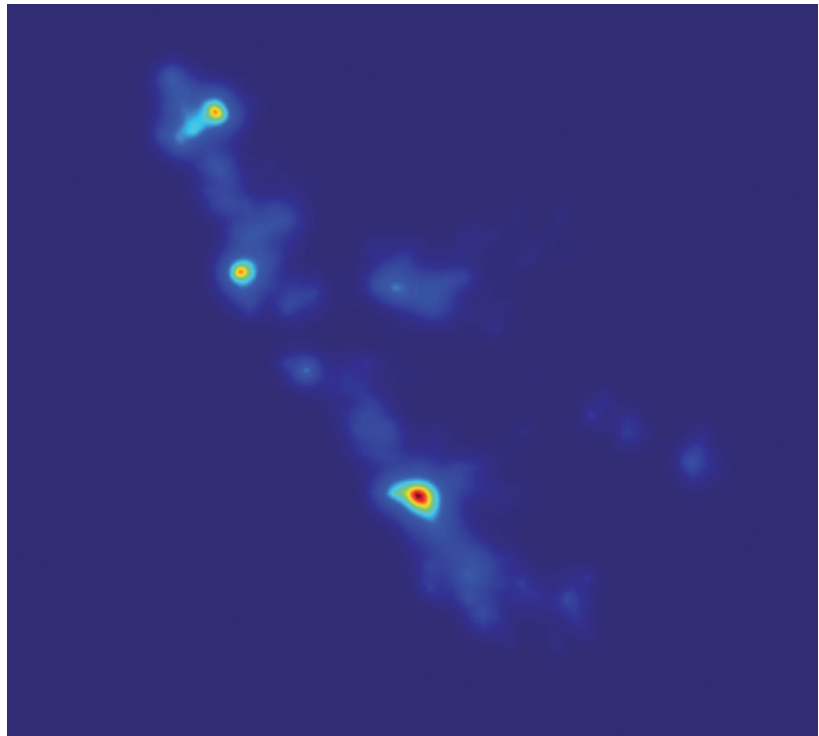
Karta 17 illustrerar framtiden, ”i övermorgon”. Det mest anmärkningsvärda är att den totala kulturverksamhetens betydelse för samhällsekonomin tenderar att minska i regionen. En rimlig tolkning är att Hallands konkurrenskraft och innovationskraft därmed också kommer att minska i motsvarande utsträckning.

I ett långsiktigt perspektiv visar databearbetningen att Halmstad fortfarande kommer att dominera och dess ställning som kulturcentrum i Halland har ytterligare stärkts. Kungsbacka och Varberg tenderar att komplettera varandra. Kungsbackas omland och framför allt Onsals betydelse har ökat.

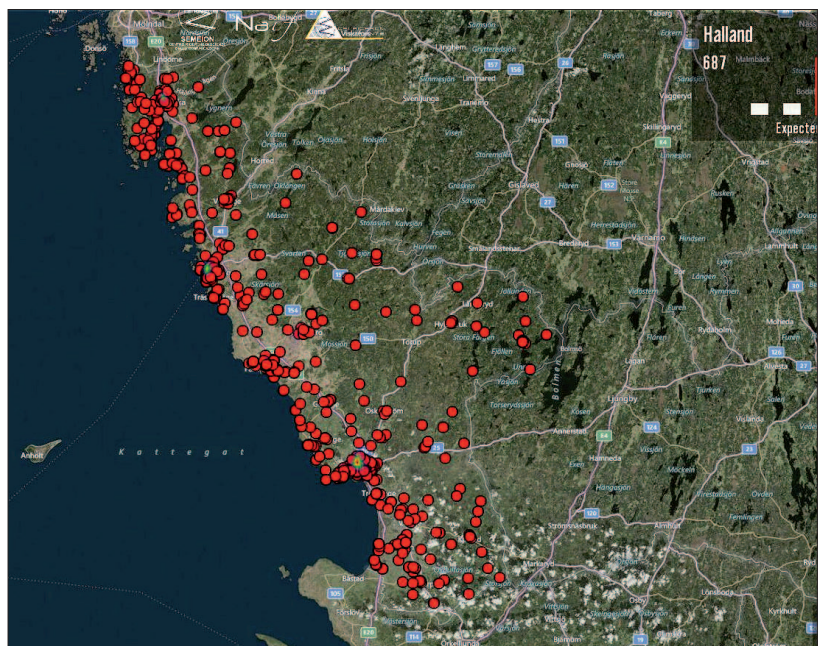
Den kanske mest dramatiska skillnaden mellan kartorna 15 och 17 är att Falkenbergs betydelse som tillväxtcentrum har mer eller mindre helt försvunnit. Falkenberg verkar komma få en kort period av framgång. Viss potential i Ullared kan dock skönjas.

Hur kan detta förklaras? För att ge ett mer utförligt svar krävs ytterligare studier. En möjlig tolkning är att den korta perioden av framgång var byggt på nya verksamheter som uppstod i närheten av järnvägsstationen. I kartläggningen redovisades få befintliga kulturaktiviteter eller kulturfaciliteter i närområdet. Det saknades därmed en gynnsam *mylla* eller ett underlag för bottom-up perspektiv för att kunna bygga en hållbar tillväxt i området. Den kulturella ekologin var inte tillräckligt utvecklad. Det fanns helt enkelt inte tillräckligt starkt socialt nätverk baserat på aktivt deltagande i kulturverksamheter. Därmed fanns det inte heller en tillräckligt utvecklad pre-innovativ plattform för att skapa förutsättningar för en hållbar ekonomisk tillväxt och vidmakthålla de gynnsamma förhållanden som den nya järnvägsstationen skapade.

En annan möjlig tolkning är att flera äldre och kulturhistoriskt värdefulla byggnader har rivits i Falkenberg den senaste tiden. Projektet Kreativa kraftfält

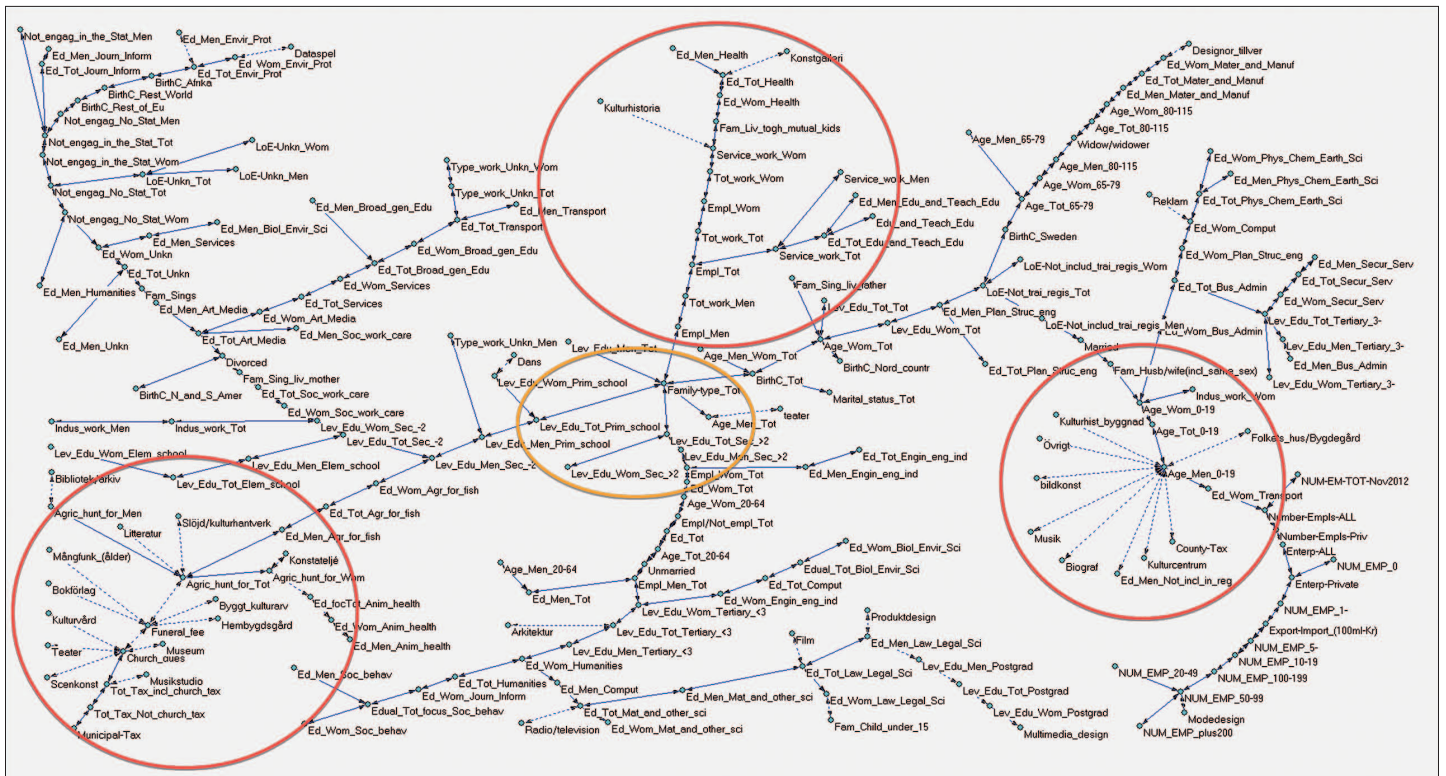

Karta 17.1
övernorgon.

Karta 18.
Centroider och
kartläggning i
övernorgon
är inlagda i en
karta över Hal-
land.

har visat på kulturhistoriskt värdefulla byggnaders betydelse för Hallands attraktivitet och inte minst för kulturella och kreativa näringar (se nästa kapitel). Enskilda individer såväl som företag inom till exempel kulturella och kreativa näringar uppskattar och söker sig till äldre byggnader med kulturhistoriska värden. Att riva sådana hus innebär bland annat att man tar bort tilltalande lokaler som kan utgöra en viktig infrastruktur för att utveckla innovativa verksamheter som kan skapa hållbar tillväxt. Rivs denna typ av byggnader innebär

Figur 1. Relationerna mellan olika parametrar i den omfattande databasen för kreativa kraftfält i Halland.

även att ortens attraktivitet minskar.

Figur 1 illustrerar kulturaktiviteternas och kulturfaciliteternas relation till varandra och samhällsekonomin i sin helhet. Den utgår från kartläggningen och den tillgängliga statistiken analyserad utifrån Saccos teorier och med Buscemas algoritmer. Kartläggningen av kreativa kraftfält i Halland har ju gått till på det sättet att kulturaktiviteter eller kulturfaciliteter har getts specifika GIS-koordinater som anger dess geografiska lokalisering. Dessa punkter har därefter laddats med tillgänglig statistik. Enligt Buscemas metod kan man nu analysera hur dessa punkter attraherar varandra. Figur 1 och 2 visar resultatet av databearbetningen och hur de halländska kulturverksamheterna är förenade i ett nätverk och vilken relation som är starkast respektive vilken statistiskt uppgift som har störst påverkan för de olika aktiviteterna och faciliteterna.

De viktigaste faktorerna finner man i ”vägskålen”. Ju fler starka kontakter en punkt har, ju mer betydelsefull är den för kulturklustren och för innovations-driven utveckling av Halland. Enligt databearbetningen av de 47 miljoner relationerna mellan de olika kulturaktiviteterna och kulturfaciliteterna samt tillgänglig statistik för Halland har statistik rörande familjetyper en av de största betydelseerna för kulturledd regional utveckling. Det kan tyckas något förvånande och kräver ytterligare undersökning. Men det ska inte förstås som att en traditionell familjbildning med två gifta föräldrar med två barn

är den största förutsättningen för hållbar tillväxt. Det är snarare motsatsen. I statistiken finner man uppgifter beträffande olika typer av familjebildning; mer traditionella mamma-pappa-barn förhållanden men även en stor andel ensamstående föräldrar, samkönade relationer, ensamstående utan barn etc. Det statistiska underlaget för familjebildning visar flera olika möjligheter för människor att leva tillsammans och bilda hushåll. I Halland (Sverige) är det inte bara traditionella par mellan man och kvinna. En tolkning kan vara att statistiken över familjeförhållanden är ett exempel på ett öppet och tolerant samhälle där medborgarna kan vara tränade i att ifrågasätta sina kognitiva ramar, förväntningar och föreställningar. De skulle därmed kunna ha erfarenhet och intresse för förändringsprocesser vilket är utgångspunkten för det Sacco kallar pre-innovativa plattformar. Poängen är enligt Sacco att betrakta kultur som en plattform för social integration och social sammanhållning. Kulturen kan ha den funktionen på många olika sätt.

Sacco (med flera forskare) talar ofta om betydelsen av utmanande kultur/konst för ökad förändringsbenägenhet. Florida betonar betydelsen av tolerans för regional utveckling. Ju mer öppen man är för att ta del av olika kulturuttryck, desto större möjlighet finns det för att bryta invanda mönster. Det finns härigenom även ett tydligt samband mellan kulturellt deltagande och interkulturell dialog. Här kan kultur skapa en gynnsam miljö för produktion och spridning av information, idéer och positiva attityder till förändring. I ett nötskal; kultur kan vara en mycket kraftfull förutsättning för uthållig och hållbar innovation.

Andra viktiga vägskäl finner vi till höger i figur 1, statistik som visar betydelsen av utbildningsinriktning och ungdomar mellan 0 till 19 år. Redan 1974 års nationella kulturpolitik poängterade satsning på barn och unga, vilket även Region Halland gör, och det är något som denna studie verkar bekräfta. Det är även i denna åldersgrupp vi kan finna den första generationen som är helt uppvuxen i den digitala tidsåldern.

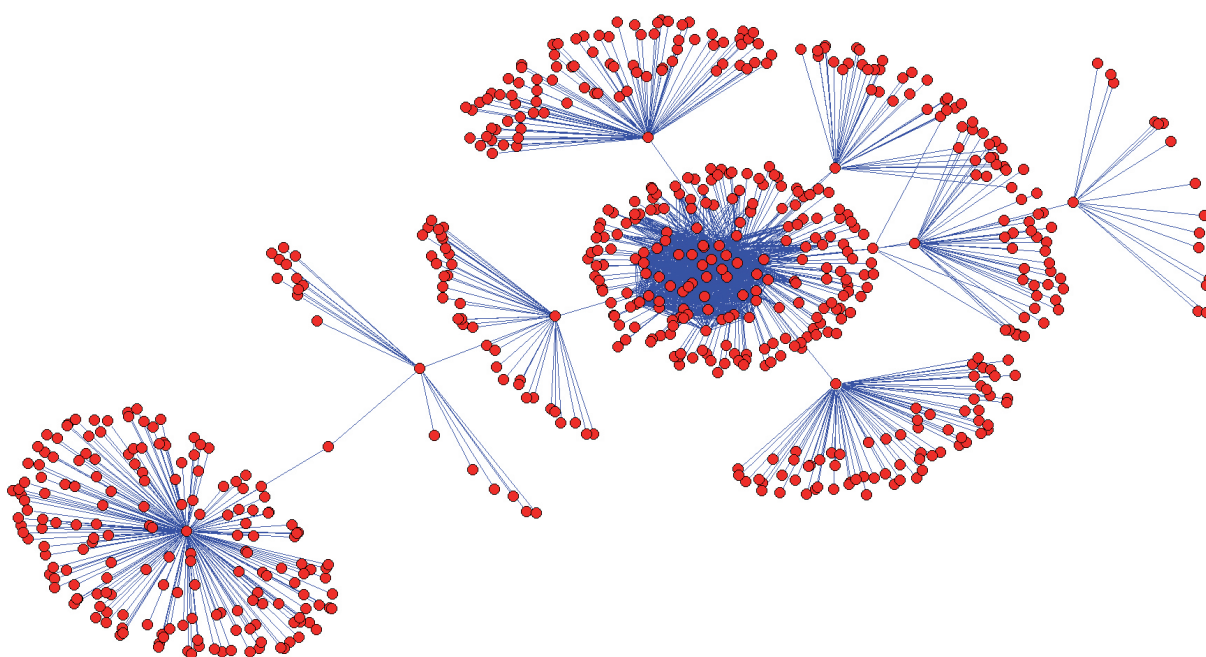
Kulturarv

I figur 1 har tre aktiviteter och faciliteter särskilt markerats som illustrerar olika verksamheter inom kulturarv. Figuren ger kanske en oväntad bild av relationerna. Olika aktiviteter och faciliteter som kan hänföras till kulturarvsverksamheter är inte samlade. Längst upp hittar vi kulturhistoria, vilket i kartläggningen är den samlade benämningen för museiaktiviteter, guidade visningar av kulturmiljöer, hembygdsföreningars verksamheter m m. Denna typ av kulturaktiviteter är starkt förknippad med uppgifter för arbetsmarknadsrelaterad statistik,

här tolkat som livserfarenhet. Kulturhistoriskt värdefull byggnad finns i figur 1 nära andra aktiviteter och faciliteter som t ex konst, biograf, musik, kulturcentrum vilka verkar vara starkt beroende av framför allt företeelser som har med ålder och genus att göra; yngre kvinnor har till exempel en stor betydelse. Kulturvård, vilket här ska förstås som aktiviteter inom kulturmiljövård som till största delen utförs av offentliga organisationer, men även konsulter, hantverkare och materialtillverkare inom kulturmiljövård, är starkt förknippat med utbildningsnivå. Nära kulturvård finns i figur 1 även aktiviteter och faciliteter som scenkonst, teater, bokförlag, museer (byggnader), hembygdsgrändar och slöjd/kulturhantverk.

Mer fördjupade studier av relationerna i figur 1 inryms tyvärr inte inom denna studie av Kreativa kraftfält i Halland. Avsikten är att i framtiden skriva en forskningsuppsats som enbart koncentrerar sig på att analysera nätverket och de olika relationerna.

Figur 2 är ett annat sätt att redovisa nätverket. Här tydliggörs de kreativa kraftfältens uppbyggnad ytterligare. Denna figur skapar även förutsättningar för att i laboratorium-liknande scenarier göra simuleringar. Tillsammans med Seimeion går det att simulera vad som skulle hända om man till exempel fattade ett politiskt beslut om en viss åtgärd, vilka konsekvenser skulle det få för olika kulturaktiviteter och vice versa. Vad innebär det om en viss kulturaktivitet ökar, hur påverkar det Halland som helhet och liknande frågor kan därmed undersökas.

Figur 2. Relationer mellan kulturaktiviteter, kulturfaciliteter och tillgänglig statistik redovisade som punkter (jämför med figur 1).

Kulturhistoriskt värdefulla byggnaders relation till kulturella och kreativa näringar

Parallellt till kartläggningen har en enkätundersökning genomförts med boende och verksamma i kulturhistoriskt värdefulla byggnader i Halland. Studien är baserad på den digitala byggnadsinventering som Kulturmiljö Halland under senare tid har genomfört i samarbete med Länsstyrelsen och kommunerna i regionen där över 10 000 byggnader har registrerats som särskilt kulturhistoriskt värdefulla. Enkäten skickades ut till 3 259 ägare och verksamma i kulturhistoriskt värdefulla byggnader i 13 församlingar spridda över hela Halland. Församlingarna representerade de som i kartläggningen framkommit vara av särskilt intresse: Släp (reklam) 259 fastigheter, Vessige (radio/tv) 45 st, Färgaryd (musikstudio/musik) 121 st, Ås (design, mode/produktdesign) 63 st, Varberg (dataspel/multimediadesign) 562 st, Enslöv (dans/scenkonst) 149 st, Fjärås (Konstgalleri/bildkonst) 185 st, Söndrum (arkitektur) 341 st, Laholm (bio/film) 367 st, St Nikolai (bokförlag/publicering) 950 st, Gunnarp (teater) 67 st, Skummeslöv (byggt kulturarv/kulturhistoria) 103 st, (Femsjö – referens församling) 47 st.

	Boende	Verksamma
Kommunalskatt	58 % ingen betydelse 2 % stor betydelse	56 % ingen betydelse 4 % stor betydelse
Priset/hyran	17 % ingen betydelse 15 % stor betydelse	23 % ingen betydelse 20 % stor betydelse
Närhet till natur	13 % ingen betydelse 27 % stor betydelse	42 % ingen betydelse 19 % stor betydelse
Byggnadens kulturhistoriska värde	25 % ingen betydelse 21 % stor betydelse	23 % ingen betydelse 29 % stor betydelse
Närhet till kunder	37 % ingen betydelse	21 % stor betydelse

Tabell 1. Betydelse för boende och företagare.

I 049 svar kom in (se tabell 1). De visar en tydlig bild av betydelsen av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse för att attrahera boende och verksamheter. På frågan om betydelsen av det kulturhistoriska värdet för att man har valt att bosätta sig i en äldre byggnad svarar 25 % det inte hade någon betydelse och för att bedriva sin verksamhet svarade nästan lika många 23 % att det inte hade någon betydelse. Men det intressanta är att hela 21 % av de boende angav att det hade en stor betydelse och hela 29 % av företagen att det hade stor betydelse. Mer intressant blir det om man jämför med andra faktorer som ofta nämns som viktiga för regional och lokal attraktionskraft. Det är tydligt att för denna grupp är storleken på kommunalskatten i princip ointressant, vare sig

för de boende eller för företagen. Inte heller pris eller hyran är viktigare än det kulturhistoriska värdet. Det kanske är mer förvånande då man ofta relaterar till låga lokalkostnader då man diskuterar till exempel konstnärlig verksamhet. Halland med sin långa kust och rika naturmiljöer ses som en självklarhet för att attrahera nya invånare. Men enkäten visar att det bara är marginellt mer intressant för boende med närhet till natur än kulturhistoriska värden, men för företag är det senare betydligt mer viktigt än närhet till natur.

Anser att den kulturhistoriskt värdefulla byggnaden är en:

Belastning	7 %
Tillgång	86 %

Tabell 2. Andel av de boende och företagen som anser att den kulturhistoriskt värdefulla byggnaden är en belastning respektive tillgång.

Anser att det är viktigt att bevara de kulturhistoriska karaktärsdragen:

Egna byggnaden	86 %
I närmiljön	89 %
I orten	91 %

Tabell 3. Andel av de boende och företagen som anser att de kulturhistoriska karaktärsdragen är värdefulla mervärden som är viktiga att bevara.

Tabell 2 och 3 redovisar en tydlig bild av att boende och verksamma i kulturhistoriskt värdefulla byggnader uppfattar mervärdet som en tillgång. Det är av stor betydelse för regionens attraktionskraft. Men det är även värdefull kunskap för kulturmiljövårdsektorn. Den har sedan 1970-talet prioriterat arbetet med att skydda det byggda kulturarvet genom lagstiftning och fysisk planering. Bakgrunden är att man har haft föreställningen att hotet kommer från ointresserade och okunniga beslutsfattare och användare. Bevarande innebär därmed i första hand skydd. Resultaten från tabellerna 1, 2 och 3 visar en ny mycket intressant utveckling. Man kan här se att ägare och verksamma i byggnaderna klart och tydligt uppskattar det mervärde som en äldre välbevarad byggnad ger och är till och med beredda att betala mer för det. En slutsats från denna undersökning är att verksamma i kulturella och kreativa näringar aktivt söker sig till kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Man kan därmed inte betrakta dem som hinder för utveckling utan tvärtom som en viktig regional tillgång för hållbar ekonomiskt tillväxt.

Betalningsvilja

I enkäten undersöktes även betalningsviljan.

Om du hade möjlighet, skulle du generellt sett vara villig att betala mer för att hyra/köpa en byggnad med bevarade karaktärsdrag än en som var mycket förändrad?

Ja	63 %
Nej	33 %

Hur mycket mer är du beredd att betala för det (av de som svarat ja)?

10 %	21 %
20 %	39 %
30 %	14 %
40 %	3 %
50 % eller mer	11 %

Tabell 4. Betalningsviljan. Två tredjedelar är beredda att betala mer för att äga en kulturhistoriskt värdefull byggnad. 11 % av dem kan tänksa sig att betala 50 % eller mer än det aktuella försäljningspriset.

Fastighetspriser

Vid en jämförelse av cirka 43 000 överlåtelser av fastigheter i Halland mellan 2005 och 2012 kan man se att medelvärdet för K/T-talen avseende byggnader som är redovisade som kulturhistoriskt värdefulla ligger högre än övriga.

I bebyggelseinventeringen har byggnaderna delats in i tre klasser: A, B och C. Klass A innebär ett mycket högt värde av nationellt intresse, klass B ett högt värde av främst regional betydelse och klass C ett kulturhistoriskt värde av i första hand lokal och miljömässig karaktär. Vid en jämförelse av K/T-talen utefter denna klassificering är det tydligt att medelvärdet för K/T-talen följer det kulturhistoriska värdet (tabell 4). Ju högre klassificering – ju högre marknads värde! Högst ligger värdet för klass A för att i sin tur följas av klass B och sedan C.

Kulturhistoriskt värdefulla byggnader jämfört med övrig bebyggelse

43 270 försäljningar under 2005-2012

Klass A	+ 14 %
Klass B	+ 13 %
Klass C	+ 5 %

Tabell 5. Skillnad i försäljningspriser med hänsyn taget till K/T-talen (se förklaring ovan) för kulturhistoriskt värdefulla byggnader och byggnader som inte har redovisats ha dessa värden. Tabellen visar att ju större kulturhistoriskt värde, ju högre försäljningspris.

SLUTSATS OCH REKOMMENDATIONER

Inom projektet *Kreativa kraftfält i Halland* har betydelsen av aktivt deltagande i kulturverksamheter för hållbar samhällsekonomisk tillväxt analyserats utifrån Pier Luigi Saccos teorier om kulturens nya roll för den postindustriella ekonomin. Genom att använda algoritmer som utvecklats av Massimo Buscema har det varit möjligt att få fram centroider som visar särskilda kreativa kraftfält vilka har en särskilt stor betydelse som pre-innovativa plattformar för en hållbar och inkluderande utveckling i Halland. Även om de enskilda kulturverksamheterna inte är lönsamma i sig, så skapar de tillsammans en gynnsam miljö, *mylla*, som är mer öppen för förändringar, utbyte av idéer och i slutändan innovationer.

Resultaten kan även användas som ett viktigt underlag för att tydliggöra kulturverksamheters betydelse för Hallands tillväxt i arbetet med regionala smarta specialiseringstrategier och för att identifiera den kunskapsinriktning som bäst passar Hallands innovationspotential, baserat på regionens tillgångar och resurser (se nästa kapitel).

Den första kartbilden över centroiderna (karta 13) visar befintlig geografi av kulturell och kreativ verksamhet i Halland. Kanske inte så överraskande har Halmstad rollen som regionens viktigaste kulturella nav. Varberg kan konstateras som ett sekundärt centrum. Falkenberg och Kungsbacka utgör ett tredje skikt, medan vare sig Laholm eller Hyltebruk är knappt synliga. Hylte särskilt sårbart i dessa sammanhang då man inte verkar ha fullt ut tagit steget in i den post-industriella ekonomin. Det är troligt att resultatet hade kunnat se annorlunda ut om motsvarande kartläggning hade varit genomförd även i grannregionerna. Närheten till Göteborg hade troligtvis stärkt framför allt Kungsbacka, men även Varberg och kanske Falkenberg. En tunnel genom Hallandsåsen kommer säkerligen att stärka Laholm och Halmstad, kanske samtliga kommuner i regionen.

Nästa karta (karta 14) som visar den närmaste utvecklingsfasen är desto mer intressant. Totalt sett så ökar kulturverksamheterna i Halland och kulturens betydelse för innovation och samhällsekonomisk utveckling kommer att stärkas. Kartan visar bland annat att Halmstad kommer att stärka sin roll som centrum i regionen. Men mest dramatiskt är kanske Falkenbergs utveckling till ett konkurrenskraftigt nav i regionen. En trolig förklaring är den nya järnvägsstationen och de nya verksamheter som etablerar sig i dess närhet. Men databehandlingen visar att det endast är en kort framgångsrik period och inte en hållbar samhällsekonomisk tillväxt.

Av största intresse är den tredje kartan över centroidernas utveckling, ”i

övermorgon” (karta 15). Kulturaktiviteterna verkar ha minskat i omfattning och Halmstads betydelse har blivit allt mer dominant. Mest iögonfallande vid en jämförelse med föregående karta är att Falkenbergs betydelse som innovativt centrum verkar ha försvunnit. Det kan bero på att samverkan mellan lokala kulturaktörer och innovationsbranscher inte kompletterar varandra i tillräckligt stor utsträckning. En trolig anledning till det är att det aktiva deltagandet i kulturverksamheter, den kulturella ekologin eller myllan, inte är tillräckligt utvecklad för att Falkenberg vare sig ska kunna ta till sig de möjligheter som den nya järnvägsstationen skapar eller att Falkenberg har en tillräckligt utvecklad plattform för pre-innovationer. En annan möjlig tolkning är att man måste ta större hänsyn till befintliga tillgångar i form av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och betrakta dem som viktig infrastruktur för aktivt kulturdeltagande som i sin tur är basen för pre-innovativa miljöer.

Centrodierna visar var i Halland aktivt kulturdeltagande har mest betydelse för hållbar samhällsekonomisk tillväxt. Här finns de största förutsättningarna för att genom till exempel politiska beslut påverka utvecklingen. Enligt figur 1, som visar relationen mellan de olika kulturaktiviteterna och kulturfaciliteterna samt övrig statistik för Halland, har öppenhet och tolerans avgörande betydelse för en hållbar samhällsekonomisk utveckling. Av stor betydelse har även statistiska variabeln för ålder 0-19 år. Det innebär att man med politiska beslut kan intervensera här för att skapa gynnsamma förutsättningar för ”hela” situationen i Halland.

För att kunna säkerställa de ovan beskrivna tendenserna krävs ytterligare forskning och mer detaljerade analyser. Rent generellt kan man dock säga att det är vare sig enstaka kulturinstitutioner eller en rumslig koncentration av ett stort antal kulturaktörer som i ett traditionellt kulturdistrikt som är det mest intressanta för att skapa bästa förutsättningar för hållbar ekonomisk tillväxt. Det som kan vara avgörande är möjligheten till samverkan mellan olika lokala kulturaktörer, hur de strategiskt kompletterar andra innovationsorienterade branscher samt kvaliteten på kultur- och kunskapsbaserade nätverk.

Förslag till åtgärder, framtida projekt och forskning

Underlag för hållbar och inkluderande utveckling

Resultaten från studien av Hallands Kreativa kraftfält kan utgöra ett viktigt underlag i arbeten rörande kulturplanering liksom hållbar och inkluderande utveckling; på internationell, nationell, regional och lokal nivå. För att få en större klarhet i kulturens betydelse för hållbar och inkluderande utveckling i allmänhet och hållbar samhällsekonomisk tillväxt i synnerhet krävs dock fortfarande en hel del forskning. På kort sikt vore det önskvärt om fler regioner kunde genomföra liknande studier av kreativa kraftfält baserade på Saccos teorier och Buscemas algoritmer. Då skulle man kunna få fram ett viktigt jämförelsematerial som troligtvis även skulle påverka denna studie av Halland, inte minst i de norra delarna som ingår i Göteborgs arbetsmarknadsområde.

I dagsläget är kanske det mest aktuella sammanhang som resultaten kan få avgörande betydelse det pågående arbetet med att skriva ett Nationellt strukturfondsprogram för perioden 2014-2020. Tillväxtverket, Vinnova och Energimyndigheten har fått uppdraget att formulera programmet. De nya strukturfonderna kommer att syfta till:

- Stärka forskning, teknisk utveckling och innovation – där fokus ligger på samverkan mellan regioner och över nationella gränser.
- Öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag – som i det här sammanhanget avgränsas till en insats för kapitalförsörjning.
- Stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi – vilket enligt förslaget kommer omfatta över hälften av programmet och handla dels om kapitalförsörjning och dels om regional samverkan.

Det innebär att om kulturverksamheter och kulturaktörer ska kunna få del av stöden måste de in under någon av dessa rubriker. Det innebär ett rejält hot mot att i framtiden kunna finansiera kulturprojekt med medel från strukturfonderna. Men det behöver kanske inte vara så. För närvarande pågår arbetet i samtliga regioner med att skriva särskilda regionala innovationsstrategier som kommer att ligga till grund för fördelningen av strukturfonderna (juni 2013). Resultatet från Kreativa kraftfält visar hur särskilda kulturkluster bidrar till att stärka regional innovationskraft i Halland. Detta skulle kunna utgöra ett viktigt underlag till hur strukturfonderna skulle kunna fördelas i regionala projekt.

Resultaten kan även utgöra ett viktigt underlag i Region Hallands arbete med årliga omvärldsanalyser som i sin tur ligger till grund för den regionala budgetprocessen. Projektet visar på betydelsen av att stimulera aktivt deltagande i kultur och därmed stärka den kulturella ekologin som är grunden för de plattformar för innovation som Sacco talar om.

I ett längre perspektiv är de regionala smarta specialiseringsstrategierna den viktigaste plattformen för att tydliggöra kulturverksamhetens nya roll i den postindustriella ekonomin och för att identifiera den kunskapsinriktning som bäst passar Hallands innovationspotential, baserat på regionens tillgångar och resurser. Här diskuterar man hur regioner i en global konkurrens med andra regionala system ska kunna attrahera externa resurser genom att t ex utgå från dess historiska och territoriella karaktärsdrag, skapa möjlighet att erbjuda immateriella såväl som materiella tillgångar, utgå från platsens styrkor och svagheter samt regionala konkurrens fördelar och förmåga till lärande.

Framtida projekt

Kulturinkubatorer/Affärsaccelerator

Visionen är att tillsammans med finansinstitut skapa en affärsaccelerator där kultur- och konstidéer vidareutvecklas i en verkligt gränsöverskridande miljö. I acceleratoren överförs erfarenheter av etablerade processer från teknik- och innovationsacceleratorer till konstnärliga och kulturella verksamheter. Härigenom kommer konstnärer och kultur kreatörer erbjudas avancerad projektutveckling med världsledande inspiratörer och affärsutvecklare. Genom nya samarbeten med representanter från näringslivet skapas nya möjligheter att utveckla och finansiera innovativa konst- och kulturverksamheter till internationellt konkurrenskraftiga kulturföretag.

Resultaten från projektet Kreativa kraftfält ger Halland unika förutsättningar för att utveckla en Affärsaccelerator för regionens kultur och kreativa näringar. En affärsaccelerator som inte avser att skydda eller inkubera projekt som saknar egen livskraft utan som avser accelerera utvecklingen av redan starka projekt. Målsättningen är att utveckla dessa till växande postindustriella företag. Härmed skulle ett medverkande finansinstitut kunna erbjudas nya framgångsrika kunder.

Målsättningen med en sådan affärsaccelerator skulle vara att;

- utveckla intressanta kulturmiljöer i regionen som kan fungera som plattformar för projekten,
- attrahera projektidéer av internationellt god standard ifrån redan

framgångsrika personer och organisationer inom och utanför regionen,

- attrahera talangfulla personer för att genomföra projekten,
- attrahera erfarna och välnätverkade personer för att stödja projektens utveckling samt erbjuda coachning och vägledning till de drivande personerna,
- attrahera finansiering av projekten under deras olika utvecklingsstadier, samt
- paketera existerande kursmoduler och workshops kombinerat med tidigare framgångsrika erfarenheter av att använda utvecklingsprojekt som motor i utbildning till en stödjande utbildning av högsta kvalitet.

Särskild satsning på Oskarström

Utredaren Eva Eriksson presenterade i juni 2012 betänkandet *Kulturmiljöarbete i en ny tid* (SOU 2012:37) med en översyn av lagstiftning respektive de nationella målen för kulturmiljöområdet. Det statliga kulturmiljöarbetet föreslås främja:

- ett hållbart samhälle med en mångfald av levande och tillgängliga kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas.

Kulturmiljö Halland planerar ett projekt med syfte att tydliggöra hur kulturmiljöer fungerar som resurs för hållbar utveckling med fokus på de särskilda förutsättningar som finns i Oskarström. Inte bara för att stimulera besöksnäring och för att skapa nya arbetstillfällen inom byggnadsvårdsbranschen utan hur man t ex kan utveckla verksamheter inom kreativa sektorn i kulturhistoriskt värdefulla miljöer. Ett annat resultat är att se hur det går att finna andra finansiärer till kulturmiljöarbetet; t ex banker och andra finansinstitut, näringslivet. Kulturmiljöarbetet kännetecknas idag till stor del av fysisk planering och till den kopplade lagstiftningar, till exempel Kulturminneslagen och Plan- och bygglagen. Projektet syftar till att skapa nya metoder och redskap för att kulturmiljöarbetet ska stärkas i viktiga regionalpolitiska instrument som regionala utvecklingsstrategier, regionala innovationsstrategier, handlingsplaner för kulturella och kreativa näringar, kulturplaner samt i medborgardialoger som kanske fr a kommuner initierar. Hur ser förutsättningar ut för det idag? Hur kan man strategiskt arbeta med det i framtiden?

Forskning

Projektet Kreativa kraftfält har visat på en rad intressanta företeelser i Halland som behöver belysas ytterligare. Av särskilt intresse är att forska kring

Falkenbergs framtida förutsättningar utifrån vad som har framkommit i den databearbetning som har genomförts i projektet. Vidare kräver konstruktionen av centroider och deras utveckling ytterligare kunskap. Det gäller inte minst förståelsen av relationen mellan olika kulturaktiviteter och kulturfaciliteter och övriga statistiska variabler. Här är det av intresse att genomföra datasimuleringar för att se hur hela systemet påverkas av vissa enstaka insatser.

Av särskilt intresse är kulturmiljöers betydelse för en regions ökade attraktivitet, men även byggnadernas betydelse som infrastruktur för nya aktiviteter och verksamheter. Här behövs även ytterligare forskning beträffande betalningsviljan för K-märkta hus.

Utbildning och kompetensutveckling

I samband med smarta specialiseringsstrategier har det blivit tydligt att kulturtjänstemän behöver en särskild utbildning eller kompetensutveckling i kulturens nya roll i den postindustriella ekonomin. Det gäller även för kulturmiljövården och vad man skulle kunna kalla Kulturmiljövård 3.0. Likt Saccos teorier om Kultur 3.0 kan man finna motsvarande tendenser inom den professionella kulturmiljövården. I Kulturvård 1.0 betraktas kulturmiljöer som hinder för ekonomisk utveckling. Byggnaderna befinner sig i slutet av värdeproduktionskedjan de slukar resurser men genererar inget överskott. Bevarande sker genom skydd, det vill säga lagstiftning och fysisk planering. Eftersom det inte finns någon ekonomi i bevarandebanschen tar staten ansvar genom bland annat särskilda bidrag till restaureringar m m. Kulturmiljövårdssektorn får rollen som nejsägare och uppfattas som motståndare till förändringar. I en nästa fas, Kulturvård 2.0, har byggnaderna redan skyddats i olika planer och bevarandeprogram. Nu behöver de vårdas och restaureras. En särskild bransch växer fram med en egen värdeproduktionskedja; konsulter, hantverkare och materialtillverkare. Den professionella kulturmiljövården övergår allt mer till skapande av värden. Bevarande genererar ekonomiskt överskott, vilket kan konstateras i kulturvårdsföretagande men kanske framför allt i fastighetspriser. I en tredje fas, Kulturvård 3.0, tydliggörs kulturmiljöers betydelse för de tre dimensionerna av hållbar och inkluderande utveckling. Starka samband mellan kulturmiljö – kreativitet – innovation konstateras. Bevarande sker genom smarta specialiseringsstrategier. Precis som kulturs betydelse i öppna digitala plattformar för pre-innovation, tydliggörs det byggda kulturarvet som en genomgripande dimension vilken genomsyrar hela ekonomin; kulturmiljöer som infrastruktur för hållbar utveckling.

Det behövs även kompetensutveckling i kulturmiljöer som resurs för hållbar utveckling, i ett miljöperspektiv (Landskapskonventionen, nationella

miljömål, klimat- och energifrågor, kretslopp, material), ekonomiskt perspektiv (kulturavsekonomi, regional konkurrenskraft och attraktivitet, relation till kulturella och kreativa näringar) samt socialt perspektiv (territoriell sammanhållning, lokal identitet, resiliens, kulturarv i förändring, inkluderande, tillgänglighet och delaktighet). Andra viktiga områden där den professionella kulturmiljövården behöver kompetensutvecklas är inom sambanden mellan kulturmiljö – kreativitet – innovation, metoder för att tydliggöra betalningsviljan, ”Bevara – använda – utveckla”, smarta specialiseringsstrategier samt utveckla managementmodeller baserade på avancerade förhandlingsmodeller (trading zone).

Referenser

Litteratur

- Armbrecht, J (2009), *Kulturinstitutioners dolda värden*. Goteborgs Universitet.
- Buscema, M. (2002) *A Brief Overview and Introduction to Artificial Neural Networks*. Rome
- Buscema, M. (2013) *Artificial Adaptive Systems in Data Visualization: Proactive Data*. In: Intelligent Data Mining in Law Enforcement Analytics, pp 551-88.
- Commission of the European Communities (2007) *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on a European Agenda for Culture in a Globalizing World*.
- Ferilli, G., Buscema, M. och Sacco, P. L. (2012) *The Non-Linear Relationship between Scientific Production and National States' Journals*. In: Advances in Computer Science and Engineering Volume 9, Number 1, 2012 pp 47-65.
- Florida, R. (2002) *The Rise of the Creative Class*. Basic Books. New York.
- Gustafsson, C (2011) *The Halland Model*. Chalmers tekniska högskola. Göteborg.
- KEA European Affairs (2006) *Economy of Culture in Europe*. Study prepared for the European Commission (Directorate-General for Education and Culture).
- Kulturutredningens slutbetänkande (2009a) *Grundanalys*. Fritzes. SOU 2009:16. Stockholm.
- Kulturutredningens slutbetänkande (2009b) Fritzes. SOU 2009:16. Stockholm.
- Marshall, A. (1920) *Principles of Economics*. Eighth edition. London: Macmillan.
- Nijkamp, P., Leitner, H. och Wrigley, N. (eds.) (1985) *Measuring the Unmeasurable*. NATO. Boston
- Sacco, P.L. (2013) *Kultur 3.0: Konst, delaktighet, utveckling*. Göteborg: Nätverks-
stan och Kulturmiljö Halland
- Sacco, P. L. och Tavano Blessi, G. (2007) "European culture capitals and local development strategies: Comparing the Genoa 2004 and Lille 2004 cases". In: *Homo Oeconomicus*, 24, pp. 111-141.
- Sacco, P. L., Ferilli, G. och Pedrini, S. (2007) "System-wide cultural districts: An introduction from the Italian viewpoint". Mimeo, DADI, IUAV University.
- Sacco, P. L., Tavano Blessi, G. och Nuccio, M. (2009) "Cultural policies and local planning strategies: What is the role of culture in local sustainable development?" In: *Journal of Art Management, Law, and Society*, forthcoming.

- Sacco, P. L., Williams, B. och Del Bianco, E. (2007) *The Power of the Arts in Vancouver: Creating a Great City*. Vancouver: Vancity.
- Throsby, D. (2001) *Economics and Culture*. Cambridge University Press. Cambridge.

Postadress: Bastionsgatan 3 | 302 43 Halmstad | Tel: 035-19 26 00
E-post: kansli@kulturmiljohalland.se | Hemsida: www.kulturmiljohalland.se